

Kupec benátský

William Shakespeare

OSOBY

DÓŽE BENÁTSKÝ

ANTONIO, kupec benátský

BASSANIO, jeho přítel, Porciin nápadník

GRAZIANO

LORENZO benátští pánové,

SALARINO Bassanioví společníci

SOLARIO

SALERIO, posel z Benátek

LEONARDO, Bassaniův sluha

SHYLOCK, benátský Žid

JESSIKA, jeho dcera

LANCELOT GOBBO, venkovan, sluha Shylocka, později Bassania

STARÝ GOBBO, Lancelotův otec

TUBAL, Shylockův přítel

ŽALÁŘNÍK

PORCIE, dáma z Belmontu

NERISSA, její společnice

PRINC MAROCKÝ Porciini nápadníci

PRINC ARAGONSKÝ

BALTAZAR, Porciin sluha

Velmožové, hudebníci, úředníci, poslové, dvořané

Vystoupí Antonio, Salarino a Solanio.

ANTONIO Já vážně nevím, proč jsem takhle smutný -

soužím se tak, že souží to i vás.

Sám bych rád věděl, jak jsem k tomu přišel,

kde jsem to chyt a z jaké látky

ta chmura může být.

Smutek tak připravil mne o rozum,

že se sám v sobě vůbec nevyznám.

SALARINO Váš duch se zmítá na dalekých mořích,

kde pyšně dmou se plachty vašich lodí

jak bohatí a mocní páni vod,

co v okázalém mořském procesí

shlížejí shůry na kupecké bárky,

jež houpavými pukrlaty zdraví

lodě, co letí na perutích z plachet.

SOLANIO Já kdybych, pane, dával všanc co vy,

myslí i srdcem bych se upínal

k nadějím, co mi kynou v cizích vodách.

Trávu bych škubal, abych znal směr větru,

do map bych zíral, hledal každou hráz,

přístav či kotviště a z každé věci,

co ohrozit by mohla moje zboží,

by na mne jistě padl smutek.

SALARINO Z dechu,

jímž foukám polévku, by hned byl mráz,

když pomyslel bych na ničivé vichry.

A v písku, co nám odměřuje čas,
hned uviděl bych zrádné písky mělčin,
v nichž uvízla by moje drahá loď,
stožár by sklonila, jak pozdravit
by chtěla vlastní smrt. A v kamenech
kostela neviděl bych boží stánek,
leč hrozivou a nebezpečnou skálu,
co sotva dotkne se mé křehké lodi,
hned okoření vzduté, řvoucí vody
a do hedvábí vlny oblékne
a moje všechno promění tak v nic.

Jak může někdo myslet na tohle
a nemyslet si, že by nebyl smutný,
stát se, co myslí, že se může stát?
Antonio je smutný, dejte na mě,
protože pořád myslí na své zboží.

ANTONIO Ne, věřte, tak to díkybohu není.

Nesvěřil jsem své zboží jedné lodi
a neposlal je na jediné místo
a jeden špatný rok mne nezničí.

V tomhle můj smutek tudíž nemá původ.

SOLANIO Tak tedy v lásce?

ANTONIO Ale co vás nemá!

SOLANIO Ovšem v tom případě jste smutný, pane,
protože nejste veselý. A stejně snadno

byste moh skákat, chechtat se a říct,
že nejste smutný, protože jste veselý.

Načpak měl asi Janus dvojí tvář?

Příroda občas stvoří divné brouky:

jedni se smějí, když by měli plakat,

jiní se tváří kysele jak ocet

a nevyčení zuby do úsměvu,

i když sám Nestor by se válel smíchy.

Vystoupí Bassanio, Lorenzo a Graziano.

Váš vznešený příbuzný pan Bassanio,

Graziano a Lorenzo. My půjdem,

budete tu mít lepší společnost.

SALARINO Rád zůstal bych a rozesmál vás trochu,

však lepší přátelé to svedou líp.

ANTONIO Pro mne jsi dobrý dost, leč podle všeho

tě odsud volá jiná povinnost

a využít chceš vhodnou příležitost.

SALARINO Dobrý den přeju, pánové, vám všem.

BASSANIO Kdy užijem si spolu dobrou chvíli?

Proč chováte se k nám jak cizí, proč?

SALARINO Řekněte kdy, a přijdem hned a rádi.

Odejdou Salarino a Solanio.

LORENZO Máte teď svého Antonia, pane,

takže my dva se rozloučíme taky.

Obědváme však spolu, víte kde.

BASSANIO Přijdu včas.

GRAZIANO Jste celý utrápený, Antonio.

Jen neberte svět zas tak příliš vážně.

Ztratí ho ten, kdo příliš ho chce získat.

Proměnil jste se, věřte, k nepoznání.

ANTONIO Beru svět tak, jak je, můj Graziano:

jak jeviště, kde každý má svou roli.

Mně připad smutný part.

GRAZIANO Mně zase Šašek.

Jen samým smíchem přivodím si vrásky

a radši vínem rozpálím si játra,

než srdce zmrazím kajícími vzdechy.

Proč měl by horkokrevný muž jak já

sedět jak vlastní pomník z alabastru,

zaživa mřít a kabonit se tak,

až z toho vzejde jedna vleklá nemoc?

Něco ti povím, neboť tě mám rád:

Jsou lidi, věř, co zatuhne jim tvář

jak šlem, co hnije na stojatých vodách,

a úmyslně chrání si ten povlak,

neboť jak maska má jim v očích jiných

propůjčit hloubku, důvtipnost a vážnost

a hlásat všem: "Hle, já jsem moudrost sama,

když promluví, ať všem se tají dech."

Ach, Antonio, kolik já znám těch,

co jenom proto slují moudrostí,
že neříkají nic. Však kdyby špitli,
celý svět by hned rád zapomněl,
že bližního mít za blbce je hřích.

Jindy ti o tom povím ještě víc.

Však melancholii pust' radši k vodě,
návnada je to na mínění tupců.

Pojď, Lorenzo. Sbohem, Antonio -
kázání dokončím až po obědě.

LORENZO Až do oběda buďte oba sbohem.

Cítím se skoro jak ten moudrý blbec,
neb Graziano nepustí mne k slovu.

GRAZIANO Vydrž to se mnou ještě tak dva roky,
a zapomeneš na zvuk svého hlasu.

ANTONIO Dost, nebo mi taky rozvážete jazyk.

GRAZIANO Uzený jazyk - ten at' si je zticha.

A ženské, co ho brousí o ženicha.

Odejdou Graziano a Lorenzo.

ANTONIO Co si z toho mám vybrat?

BASSANIO Graziano dovede plácát o ničem jako nikdo jiný v celých Benátkách. Smyslu v tom je tak na dvě zrna ve dvou pytlích plev: celý den je hledáte, a hle - když je najdete, shledáte, že nestála za hledání.

ANTONIO A teď mi pověz, kdo že je ta dáma,
k níž přísahal jsi vážít tajnou pouť.

Slíbils mi přece, že mi o tom řekneš.

BASSANIO Sám dobře víš, můj milý Antonio,

jak velmi splasklo celé moje jmění,
protože žil jsem na vysoké noze -
vyšší, než jsem si mohl dovolit.

Nenaříkám si na skromnější život,
starost mi dělají spíš velké dluhy,
co zbyly mi z mých marnotratných let
a které teď chci čestně vyrovnat.

A tobě dlužím nejvíc, Antonio,
jak v penězích, tak v lásce - tvoje láska
mi taky dává odvahu dnes mluvit
a svěřit ti své záměry a plány,
jak srovnat všechny hory starých dluhů.

ANTONIO Prosím tě, mluv, můj milý Bassanio,
a jestli tvůj plán je čestný jak ty sám,
buď ujištěn, že moje peníze,
má osoba a všechno, co jen mám,
bez výhrad bude k dispozici tobě.

BASSANIO Když jako kluk jsem ztratil jeden šíp,
hned vystřelil jsem jiný stejným směrem,
leč podruhé si dával větší pozor.

Že ztrátu obou riskoval jsem často,
já taky často oba šípy našel.

Ten příklad z dětství uvádím jen proto,
že co chci teď říct, nevinnost je sama.

Dlužím ti moc. Co dlužím ti, je pryč.

Když ale stejným směrem vystřelíš
jiný šíp, dám si podruhé víc pozor:
buď najdu oba, nebo alespoň,
a to vím jistě, vrátím druhou půjčku -
první ti vděčně budu dlužit dál.

ANTONIO Přece mě znáš, tak proč tak obcházíš,

co z lásky ke mně měl bys říct mi přímo?

Pro tebe udělám, co budu moci -
pochybou o tom křivdil bys mi víc,
než kdybys o všechno mne připravil:
prostě mi řekni, co mám udělat,
čím podle tebe moh bych ti být dobrý,
a já to ihned udělám: tak mluv!

BASSANIO V Belmontu žije jistá vzácná dáma,

bohatá je a krásná nevýslovně,
a každá ctnost ji zdobí - z jejích očí
jsem někdy dostal milý němý vzkaz.

Má jméno Porcie a vyrovná se
té Porcii, co byla ženou Bruta.

A celý svět zná její velkou cenu:
slovutní nápadníci se k ní hrnou
snad ze všech koutů světa. Vlasy jí
splývají na spánky jak zlaté rouno -
jak Belmont byl by u Černého moře
a zástup Jásonů by bral jej ztečí.

Ach, Antonio, mít jen dost peněz,
abych se moh stát jedním z nápadníků,
něco mi říká - ne, já vím to jistě -,
že by v tom klání štěstí stálo při mně.

ANTONIO Mám celé jmění na moři, jak víš,
hotovost nemám, ani zboží, abych
tu sumu složil na místě. Však jdi,
zkus v Benátkách ji sehnat na můj úvěr.

K prasknutí napnem ho, jen abys moh
jet do Belmontu za svou Porcií.

Běž, ptej se všude, já to zkusím taky,
peníze budou, věř mi, ber, kde ber,
buď z přátelství, anebo na úvěr.

Odejdou.

Vystoupí Porcie a Nerissa, její komorná.

PORCIE Ach, moje Nerisso, jak velice mě souží tenhle velký svět.

NERISSA A to byste teprv koukala, slečinko, kdybyste na tom byla tak moc špatně, jak moc
jste na tom dobře; leč zkušenost mi říká, že ti, co se mají moc dobře, protože moc mají, jsou
na tom stejně špatně jako ti, co nemají nic. Není nad zlatou střední cestu, dejte na mě. Z
nadbytku se rychle stárne, střídmost mívá delší věk.

PORCIE Moc pěkné řeči.

NERISSA A byly by ještě pěknější, kdybyste se jimi řídila.

PORCIE Kdyby každý dělal to, co ví, že by dělat měl,

z kapliček by byly chrámy a z chatrčí paláce. Ukaž mi kněze, který žije tak, jak káže. Oč
snazší je dvacetkrát dobře poradit, než jedinkrát se řídit vlastní radou. Rozum moudře
omezuje vášně, horká krev však vždycky skočí přes studený příkaz. Mládí je bláznivý zajíc,
co rád rozverně si hopká přes nástrahy všech belhavých a moudrých rad. Moudré řeči mi ale
manžela nevyberou. Můj manžel nebude vybraný. "Vybraný", panebože! Jen aby nebyl
zbabraný, když si nemůžu vybrat, koho chci, ani odmítnout, koho nechci. Já, živá dcera,

nemůžu mít svou vůli kvůli vůli mrtvého tatínka. Co říkáš, Nerisso, není to hrůza, když nemůžu si vybrat ani odmítnout?

NERISSA Váš tatínek byl velmi ctnostný muž a svatí lidé mívají v poslední hodině šťastná vnuknutí. Tudíž

i v loterii, jejíž pravidla stanovil tak, že dostane vás ten, kdo z těchto tří skříněk - zlaté, stříbrné a olovené -, zvolí tu správnou. Správná je ta, kterou za správnou měl váš tatínek, a správně ji může vybrat jenom ten, kdo vás správně miluje. Řekněte mi ale, vzbuzuje ve vás některý z nápadníků, kteří už k nám dorazili, všelejší city nežli jiní?

PORCIE Vyjmenuj mi je, prosím, já každého z nich popíšu a podle toho popisu pak vyjde najevo, jak moc je mám ráda.

NERISSA Tak nejdřív by tu byl ten princ z Neapole.

PORCIE To je můj kůň, ba přímo koníček. Pořád se jen řehtá. K jeho cti však budiž řečeno, že svého koníčka si dokáže sám okovat. Mám zlou tuchu, že jeho paní matinka měla techtle mechtle s kovářem.

NERISSA Pak je tu ten falckrabě.

PORCIE Pořád se jen mračí, jak chtěl by říct: "Jestli mě nechcete, mně je to putna." Veselou historku slyší,

a ne a ne se usmát. Plačtivý filosof z něj jednou bude, uvidíte, když už zamlada je tak odporně vážný. To si radši vezmu umrlčí lebku s hnátem v zubech, než bych si vzala jednoho z těch dvou. Bůh mě před nimi chraň!

NERISSA A co ten francouzský pán, Monsieur le Bon se jmenuje?

PORCIE Pánbůh ho stvořil, takže je to, dejme tomu, muž. Posmívat se je hřích, já vím, ale podívejte se na něj! - Řehtá se hůř než ten Neapolitán, a ještě líp než hrabě Falc se umí mračit. Pan Každý je to, a tudíž pan Nikdo. Tančí, jak kdo píská. I vlastní stín by vyzval na souboj. Toho si vzít znamená vzít si dvacet dalších. Kdyby mnou pohrd, odpustila bych mu, však kdyby mě snad k zbláznění měl rád, neodpustím mu to nikdy.

NERISSA A co říkáte panu Falconbridgeovi, mladému baronovi z Anglie?

PORCIE Tomu neříkám nic, protože nemluvím jeho řečí

a on zas nezná mou: neumí latinsky, francouzsky ani italsky a ty mi můžeš u soudu odpřisáhnout, že angličtina mi jde jako psovi pastva. Vzhledem celkem ujde, v němohře však dohovor vždy vážne. A jak je oblečený! Kabátec si jistě koupil v Itálii, vycpané punčochy ve Francii, čepici v Německu a způsoby pobral, kde se dalo.

NERISSA A ten pán ze Skotska, jeho soused? Co si myslíte o něm?

PORCIE Že láskou k bližnímu přímo oplývá. Půjčil si tuhle od Angličana jednu facku a přísahal, že mu ji vrátí, hned jak bude moci. Francouz mu, tuším, dělal ručitele a zpečetil to jednou fackou navíc.

NERISSA Jak se vám líbí ten mladý Němec, synovec saského vévody?

PORCIE Ohavný ráno, když je střízlivý, ještě ohavnější odpoledne, když je ožralý. Při nejlepším je o trochu horší než člověk, při nejhorším o trochu lepší než zvíře. Když dojde k nejhoršímu, nejlepší bude se ho zbavit.

NERISSA Zúčastní-li se volby a zvolí-li správnou skříňku, porušíte vůli svého otce, když si ho přesto odmítnete vzít.

PORCIE A proto abychom zabránily nejhoršímu, postavíš prosím na nesprávnou skříňku pořádný pohár rýnského. I kdyby ďábel sám byl v ní a tohle pokušení na ní, určitě si ji vybere. Udělám cokoli, Nerisso, jen abych si nemusela vzít tu nasáklou houbu.

NERISSA Jen žádné strachy, milostpaní, od žádného z těch pánů vám manželství nehrozí: sdělili mi své rozhodnutí odjet zpátky domů a nadále se o vás neucházet, pokud nebudete k mání jiným způsobem než přes ty skříňky, co si je vymyslel váš pan otec.

PORCIE Kdybych měla žít tak dlouho jako Sibyla, do smrti budu radši cudná jako Diana, než aby mne někdo získal jinak, než jak to ve své vůli stanovil otec. Jsem šťastná, že tahle sbírka nápadníků má tolik rozumu, protože mezi nimi není ani jediný, do jehož nepřítomnosti bych se beznadějně nezamilovala. Kéž jim Bůh dopřeje šťastný odjezd.

NERISSA Ještě když žil váš pan otec, slečno, navštívil nás jednou jeden Benátčan, učenec byl a voják. Byl s ním tehdy ještě markýz z Montferratu, vzpomínáte?

PORCIE Jak by ne, Bassanio se jmenoval - alespoň myslím.

NERISSA Právě ten, madam. Ze všech mužských, na něž kdy pad můj pošetilý zrak, vypadal tehle, že nejvíc zasloužil by krásnou, něžnou dámu.

PORCIE Pamatuju si na něj dobře a taky dobře vím, že zaslouží tvou chválu.

Vystoupí sluha.

No tak! Co je nového?

SLUHA Čtyři cizinci vás hledají, madam, a chtějí se rozloučit. A od pátého právě dorazil posel se vzkazem, že jeho pán, marocký princ, k nám dojede ještě dnes večer.

PORCIE Kdybych toho pátého mohla přivítat tak srdečně, jak srdečně se loučím s těmi čtyřmi, radovala bych se z jeho příchodu. Jestli má duši čistou jako svatý, ale pleť tmavou jak ďábel sám, byla bych radši, když se mě vzdal, než aby si mě vzal.

Pojď, Nerisso.

(Sluhovi)

A ty koukej jít napřed.

Sotva se zbavím všech svých nápadníků,

hned si tu další podávají kliku.

Odejdou.

Vystoupí Bassanio a Shylock.

SHYLOCK Tři tisíce dukátů. Aha.

BASSANIO Ano, pane. Na tři měsíce.

SHYLOCK Na tři měsíce. Aha.

BASSANIO Ručitelem bude Antonio, jak jsem vám řek. Už se k tomu uvázal.

SHYLOCK Antonio se uvázal. Aha.

BASSANIO Pomůžete mi? Vyhovíte mi? Dočkám se odpovědi?

SHYLOCK Tři tisíce dukátů na tři měsíce a ručitelem je Antonio.

BASSANIO Vaše odpověď?

SHYLOCK Antonio je dobrý.

BASSANIO Vy jste snad o něm někdy slyšel něco špatného?

SHYLOCK Oho, to ne, to ne. Když říkám, že je dobrý, myslím tím, že je solventní. Jeho majetek je ovšem nejistý. Jednu loď má na cestě do Tripolisu, druhou do Západní Indie. Na Rialtu jsem slyšel, že třetí směřuje k Mexiku, čtvrtá do Anglie a další zboží se mu toulá po všech koutech světa. Ale lodě jsou jenom z prken a námořníci jsou jen lidi. A potom jsou tu krysy. Vodní krysy, chci říct piráti, suchozemské krysy, chci říct zloději. Pak moře, vichry, útesy. Nicméně solventní by byl. Tři tisíce dukátů. - Myslím, že mohu přijmout jeho úpis.

BASSANIO Buďte si jist, že můžete!

SHYLOCK Buďte si jist, že se pojistím, abych si mohl být jist. Rozvážím to. Mohl bych mluvit s Antoniem?

BASSANIO Ráčil byste s námi poobědvat?

SHYLOCK Aha, vepřovinu čichat, pojídat příbytek, do něhož váš prorok Ježíš Nazaretský zaklel ďábla! Budu od vás nakupovat, prodávat vám budu, mluvit s vámi budu, chodit s vámi budu, a tak dále, ale jíst, pít a modlit se s vámi nebudu. - Co nového na Rialtu? A kdopak to přichází?

Vystoupí Antonio.

BASSANIO Signior Antonio.

SHYLOCK Tváří se servilně jako hostinský.

Nenávidím ho, protože je křesťan,

však proto víc, že se tak podbízí, půjčuje gratis, to jest bez úroků,

a všem nám kazí úrokovou míru.

Jen se mu jednou dostat na kobytku,

hned tučně nakrmím tu starou zášť.

Náš svatý národ z duše nenávidí, před kupci hanobí mé obchody,

mou osobu i poctivý můj zisk

a nazývá jej lichvou. Proklel bych

svůj národ, kdybych mu to odpustil.

BASSANIO Shylocku, slyšíš?

SHYLOCK V duchu počítám svou hotovost, a jak to vypadá,

tři tisíce teď dohromady nedám.

Takže co teď? Snad založí mne Tubal,

zámožný Hebrejec, můj souvěrec.

Však moment! Na kolik že měsíců

jste říkal? (Antoniovi) Vzácný pane, buďte zdrav.

Právě jsme vás brali do úst, pane.

ANTONIO Shylocku, třebaže já za peníze

lichvářský úrok nechci brát či dávat,

poruším zvyk a svému příteli

tak v nouzi vypomohu. Se sumou

už obeznámen je?

SHYLOCK Tři tisíce.

ANTONIO A na tři měsíce.

SHYLOCK Na to jsem zapomněl. Tři měsíce.

A ručitel jste vy. Já myslel, že
nechcete úrok dávat ani brát,
aha?

ANTONIO Já úrok neberu, já ne!

SHYLOCK Když Jákob pásal Lábanovy ovce -
Jákob, co za předka měl Abraháma,
byl třetí dědic v pořadí, až třetí,
a zásluhou své přičinlivé matky -

ANTONIO Tak co s ním máte? Bral snad úroky?

SHYLOCK Úroky nebral, alespoň ne přímo.

Jen poslyšte, jak rozmnožil své jmění:

Jákob se jednou dohod s Lábanem,
že z jeho stáda za mzdu dostane
strakatá jehňata. Byl zrovna podzim
a rujné ovce táhly za berany.

Rounatí ploditelé měli se
hned k dílu, a když byli v nejlepším,
náš pastýř nelenil a nastrčil
před rozvášněné pářící se ovce
pár pruhovaně obloupaných prutů.

Počaly ovce, a když potom vrhly,
strakatých jehňátek měl Jákob požehnaně.
Svou vlastní pílí získal tučný zisk.

A zisk je požehnání, jen se nesmí krást.

ANTONIO Náhoda, pane. Jákob byl jen nástroj.

Nebylo v jeho moci ovlivnit,

co dělo se jen přičiněním nebes.

Vy Písmem svatým chcete hájit lichvu?

Jsou vaše zlatáky snad berani?

SHYLOCK Jsou nejsou, hlavně že se pěkně množí.

Poslyšte, pane -

ANTONIO Slyšels, Bassanio?

I čert se může dovolávat Písma!

Když dušuje se svatě podlá duše,

je to, jak když se sladce tváří sketa

či krásné jabko zevnitř žerou červi.

Jak vábným vzhledem maskuje se faleš!

SHYLOCK Tři tisíce, hm, slušná sumička.

A na tři měsíce. To máme úrok -

ANTONIO Shylocku, přijmete můj úpis, ano?

SHYLOCK Já nevím, kolikrát už jste mi spílal -

a na Rialtu, pane Antonio,

peníze vyčet mi a taky lichvu.

Já odbýval to pokrčením ramen -

příkoří Židé nosí jako odznak.

"Bezvěrec, hrdlořez a pes!" jste křičel,

když jste mi, pane, plival na kaftan,

že rozmnožuji to, co patří mně!

Leč v tísní jsem vám, zdá se, zase dobrý!

A tak si přijdete a řeknete:

"Shylocku, honem, chceme peníze!"

Vy, pane, vy jste poplival mi vous

a vykopal mne ze dveří jak psa!

Ted' po mně, pane, chcete peníze?

Co mám vám na to říct? Co třeba tohle:

"Což pes má peníze? Tři tisíce

je na psa trochu moc." Anebo mám

snad hlubosklon vyseknout jak otrok,

zatajit dech a poníženě špitnout:

"Minulou středu, převzácný můj pane,

jste na mne ráčil plivnout, v úterý

mne nakopat a v pátek nazvat psem:

kolik že za to ráčíte si přát?"

ANTONIO Mám právě chuť tě znovu nazvat psem,

poplivat tě a nakopat tě taky!

Jestli nám půjčíš, prosím nepůjčuj nám

jak přátelům. Což přítel na příteli

chce rozmnožovat neplodný svůj kov?

To radši půjčuj jen svým nepřítelům,

vymáhej na nich dluh, když zbankrotují -

i s pokutou.

SHYLOCK Vy přímo soptíte!

Chci být váš přítel a mít vaši přízeň,

na všechny urážky chci zapomenout,
opatřit celou sumu, nevzít za ni
nejmenší úrok! Vy jste však jak hluchý.

Nabídka je to laskavá.

BASSANIO Laskavá a lákavá.

SHYLOCK Tu laskavost vám prokážu, a rád.

Půjdem hned k notáři a sepíšem
tam prostý úpis: nesplatíte-li
tehdy a tehdy dohodnutou sumu
na dohodnutém místě, pokutou
budiž, spíš jen tak pro zasmání,
jediná libra masa vyříznutá
z té části vašeho tak bělounkého těla,
kterou si určím s dovolením já.

ANTONIO Platí! Ten úpis zpečetím a budu
všem zvěstovat, jak laskavý je Žid!

BASSANIO Takhle se přece za mne upsat nesmíš!

To radši navěky se smírím s nouzí.

ANTONIO Neboj se, příteli. Tu půjčku splatím.

Vždyť do dvou měsíců - což o měsíc
je dřív, než vyprší mi úpis - čekám
desetkrát víc, než na kolik zní smlouva.

SHYLOCK Slyšíš to, Abraháme? Tohle jsou
křesťani! Vlastní krutost nutí je
podsouvat krutost jiným! Řekněte mi,

co získám, kdyby nesplnil tu smlouvu

a já si na něm vymoh pokutu?

Což jedna libra člověčího masa

má větší užitek i cenu než

jehněčí, skopové či hovězí?

Svou nabídkou chci koupit jeho přízeň.

Berte či nechte, jak je ctěná libost,

křivdit mi ale proto nemusíte.

ANTONIO Ten úpis, Shylocku, ti podepíšu.

SHYLOCK Sejdem se tedy ihned u notáře.

Sepíše nám ten povedený žert,

a já hned skočím domů pro dukáty.

Dohlídnu na dům - hlídá mi ho jeden

lajdák a není na něj spolehnutí -

a hned jsem u vás.

Odejde.

ANTONIO Miluj bližního,

Žide, a ještě z tebe bude křesťan.

BASSANIO Navrch huj, vespod fuj. Mně se to nezdá.

ANTONIO Buď bez obav. Vše dobře dopadne.

Lodě tu budou před určeným dnem.

Odejdou.

Tuš kornetů. Vystoupí marocký princ, snědý Maur, celý v bílém, tři nebo čtyři pánové z jeho družiny stejného vzhledu a Porcie

s Nerissou a družinou.

MAROCKÝ PRINC Snad nevadí ti, paní, moje pleť,

ta stinná livrej zářivého slunce,
jehož jsem věru blízký příbuzný.

Plavého Seveřana přived' mi
až z míst, kde nikdy neroztají ledy,
a z lásky k tobě řízeme se oba -
uvidíš, kdo má červenější krev.

Tenhle můj vzhled, má paní, nahnal strach
už mnoha statečným, však přísahám,
že u nás doma probudil též lásku
spanilých žen: tu plet' bych neměnil,
ledaže bych tím přivábil tvůj pohled.

PORCIE Když vybírám si, nejsou mými rádci
jen vybíravé dívčí oči, pane.

Navíc můj osud určí náhoda,
což zbavuje mne práva volně volit.

Kdyby mi otec vůli nesvázal
poslední vůlí, podle níž se vdám
za toho, kdo mne získá v loterii,
vy byste vyhlídky měl stejně světlé,
slovutný princí, jako každý jiný
nápadník.

MAROCKÝ PRINC Za to, paní, máš můj dík.

A teď mne doved' k oněm skříňkám,
ať vyzkouším své štěstí. Při šavli,
pod níž pad perský šach a perský princ,

co třikrát podleh mu sám Sulejmán,
zrakem bych zkontroloval nejohroženější zrak,
rekovně srazil největšího reka,
od prsu mládě vzal bych medvědici,
lva seřval bych, když nejvíc řval by lev,
jen abych získal dámu. Ale běda!

Když Herkules a Lichás hráli v kostky
o to, kdo z nich je lepší, vyhrál ten,
kdo šťastnější, ne silnější měl ruku.

Herkula potom zabil jeho vztek.

Když mě teď jenom slepé štěstí vede,
neuspět mohu tam, kde uspěje
horší, a umřu žalem.

PORCIE Buď se vzdáte

své šance, nebo budete-li volit,
však nezvolíte správně, přísahajte,
že víckrát nebudete namlouvat
si dámu. Nerozmyslíte si to?

MAROCKÝ PRINC Já? Nikdy! Ved' mě. Kde že jsou ty skříňky?

PORCIE Do chrámu nejdřív jděte přísahat,
svůj osud riskujte až po obědě.

MAROCKÝ PRINC Že v nejistotě mám žít do oběda,
zda proklet jsem, či vyvolen? Ó, běda!

Kornety. Odejdou.

(Vystoupí Lancelot Gobbo, venkovan.)

LANCELOT Mé svědomí mě přece pochopí a dovolí mi, abych utek od Žida, mýho pána. Hned tady za mnou stojí ďábel a uvádí mě v pokušení, řka: "Gobbo, Lancelote Gobbo" nebo "Lancelotíčku, ty moje zlatíčko" nebo "Gobbo, Gobbánku, Gobbobánku, ukaž mu paty a zdrhni". Pak se dá ovšem slyšet moje svědomí a volá: "Ne! Opovaž se, Lancelote, ctnostný Lancelote" nebo "opovaž se, Gobbo, ctnostný Gobbo", zkrátka a dobře "ctnostný Lancelote Gobbo, žádné paty mu neukazuj, to je fuj". No jo, jenže ten ďábel se nedá odbejt a urputně mě nabádá, abych zdrhnul. "Via," povídá, "nebuď posera, krucinál, a zdrhni." Jenomže moje svědomí se vrhne mýmu srdci kolem krku a velemoudře praví: "Ctnostný příteli Lancelote" - já jsem totiž syn ctnostnýho muže, vlastně ne, spíš ctnostný ženy, protože otec, abych pravdu řek, míval se ctností všelijaký tyhlety, no, plotky, zápletky a oplotky, no zkrátka svědomí mi povídá: "Lancelote, opovaž se utéci." "Zdrhni," povídá na to ďábel. "Opovaž se utéci," opáčí svědomí. "Dobře mi radíš, svědomí," povídám já. "Dobře mi radíš, d'áble," povídám. Když bych se řídil svědomím, měl bych zůstat u Žida, mýho pána, kterej je na mě, s prominutím, učiněnej ďábel. Když od Žida zdrhnu, poslechnu d'ábla, kterej je sice d'ábel sám, ale není učiněnej. A to by v tom byl čert, kdyby Žid nebyl učiněnej d'ábel. Takže s vědomím toho, že moje svědomí není při vědomí, když mi radí, abych zůstal u Žida, zdrhnu. Ďábel mi radí d'ábelsky dobře: zdrhnu, d'áble. Mé nohy jsou ti k službám. Zdrhnu.

Vystoupí starý Gobbo. Je slepý a nese košík.

GOBBO Hej, pane, mladej pane, jak se dostanu k panu Židovi?

LANCELOT Nebesa, můj nefalšovanéj, mnou osobně zplozenej otec, kterej si nevidí na špičku nosu, jak je slepej, takže ho chvílku za ten nos povodím a uvidíme.

GOBBO Váženej mladej pane, prosím vás, jak se dostanu k panu Židovi?

LANCELOT Jděte pořád rovně za nosem, pak chvíli před nosem, pak se indiškřétně otočte vpravo v bok, vlevo v bok a čelem vzad, a dům toho Žida budete mít rovnou u nosu.

GOBBO U všech svatejch, čert aby se v tom vyznal. A můžete mi říct, jestli jistej Lancelot, ten, co je u něho, u něho je, či není?

LANCELOT Myslíte mladýho pana Lancelota? - Ted' to teprv roztočím, dávejte pozor. - Myslíte mladýho pana Lancelota?

GOBBO Jakejpak pán, pane. Syn chud'asa je to. Jeho táta, třebaže to říkám já, je poctivej a chudej chlap, kterej má všeho dost.

LANCELOT Nechme tátu tátou, mluvíme o mladým pánovi Lancelotovi.

GOBBO Ráčeť dovolit, mladej pane, o Lancelotovi.

LANCELOT Já se vás, ergo, ptám, starej pane, ergo vás zapřísahám, mluvíte o mladým pánovi Lancelotovi, nebo ne?

GOBBO O Lancelotovi, s prominutím, pane.

LANCELOT Ergo panu Lancelotovi. Tak o něm nemluvte, starej pane, protože mladej pán je řízením osudu

a všelijakejch jinejch ouradků a ouřadků, či jak se tomu říká - tří sudiček a podobnejch učenejch společností -, zkrátka mladej pán je v pánu čili, řečeno sprostě, umřel.

GOBBO Ale ne, pánbůh chraň! Ten chlapec byl jedinou oporou a berlou mého stáří.

LANCELOT (Stranou) Vypadám snad jako klacek, kůl, opora či sloup? - Vy mě nepoznáváte, otče?

GOBBO Běda, běda, jak bych vás moh poznat, mladej pane? Ale povězte mi, prosím vás, je můj chlapec, Bůh mu dej lehký spočinutí, naživu, či mrtev?

LANCELOT Vy mě nepoznáváte, otče?

GOBBO Běda, pane, jsem napůl slepej. Jak bych vás moh poznat?

LANCELOT I kdybyste nebyl slepej, možná byste mě nepoznal: jen moudrej otec pozná svoje dítě. Takže, táto, řeknu vám, jak se to má s vaším synem. (Poklekne.) Dejte mi svoje požehnání. Pravda vyjde najevo. Vražda se dlouho neutají. Dítě ano, ale pravda stejně vyjde najevo.

GOBBO Prosím vás, pane, vstaňte: určitě nejste Lancelot, můj syn.

LANCELOT Prosím vás, legráček už jsme si užili až dost. Teď mi dejte svoje požehnání: jsem Lancelot, kdysi váš chlapec, teď váš syn a vaše dítě vždycky.

GOBBO Nemůžu věřit, že jste můj syn.

LANCELOT Nevím, jestli mám věřit, že nemůžete věřit, ale jsem Lancelot a Žid je můj pán a vaše žena Margery je jistě moje matka.

GOBBO Jmenuje se Margery, to zas jo. Jestli jsi Lancelot, pak jsi moje krev a tělo, na to můžeš vzít jed. (Šátrá mu rukou po temeni.) Panebože na nebi, tobě ale narost vous! Máš víc chlupů na bradě, než má Dobbin, můj valach, na ocase.

LANCELOT Pak mu ten ocas roste čelem vzad: když jsem ho viděl naposled, měl víc žíní na ocase než já na bradě, na to bych dal krk.

GOBBO Jak ses nám celej změnil, panebože! A s pánem, pověz, vycházíš dobře? Nesu mu dárek. Vycházíte spolu dobře?

LANCELOT Pokud se mě tejče, já s ním vycházím tak, že odcházím. A vyjdu s ním, leda až dojdu hodně daleko, tak daleko to došlo. Můj pán je židák každým coulem. Jakejpak dárek! Oprátku zaslouží! Drží mě o hladu! Můžete mi brknat na žebra. Otče, jsem rád, že jste tady. Ten dárek dejte jistýmu Bassanioví. Ten dává krásný nový livreje. Jestli mě nebude chtít, půjdu, kam mě nohy ponosou.

Vystoupí Bassanio s jedním či dvěma společníky.

Tady ho máme! Tomu říkám štěstí! Jemu dejte dárek, otče. Protože, ať jsem Žid, jestli zůstanu u toho Žida.

BASSANIO (Jednomu ze svých společníků) To můžeš, ale hled' sebou hodit, aby večere byla nejpozději v pět. Tenhle dopis doruč, objednej nové livreje a Grazianovi řekni, ať je tak hodný a rychle ke mně přijde.

LANCELOT Jemu, otče!

GOBBO Pozdrav pánbůh, milostivej pane.

BASSANIO Děkuju. Máš snad něco na srdci?

GOBBO Tady můj syn, pane, chudý chlapec -

LANCELOT Žádnej chudej chlapec, pane, ale sluha bohatýho Žida, kterej by, pane, ale to už upřesní můj otec -

GOBBO Cejtí velkou potřebu, abych tak řek, váženej pane, sloužit u -

LANCELOT Zkrátka a dobře, sloužím u Žida a moc rád bych, jak to upřesní můj otec -

GOBBO Nějak prej spolu nevycházej na vycházky a tady syn -

LANCELOT Zkrátka ten Žid mě bere zkrátka, čímž jak vám to bude - a doufám popravdě - fruktifikovat tady otec -

GOBBO Mám tady pár holoubátek, kterejma bych rád učinil zadost Vaší Ctihodnosti, a následně chtěl požádat o žádostiučinění, zkrátka snést žádost -

LANCELOT Podmětem tý žádosti jsem, prosím, já, jak se milostpán brzo dozví od tohohle poctivýho starce, kterej je, i když to říkám já a i když je tak starej, pořád můj otec.

BASSANIO Mluvte jenom jeden! Co bys rád?

LANCELOT Sloužit vám, pane.

GOBBO A to je právě ten defekt, pane.

BASSANIO Znáš tě. Tvé žádosti je vyhověno.

Shylock, tvůj pán, už se mnou dneska mluvil

a doporučil mi tě. Odešels

od bohatého Žida k chudému

šlechtici. Tomu říkám kariéra.

LANCELOT Vy a pan Shylock jste se podělili o jedno starý přísloví, vážený pane: vy máte Boží milost, pane, a on má dost.

BASSANIO Tos řekl pěkně. Otče, jděte s ním.

Nejdřív se rozluč se svým starým pánem

a pak přijď za mnou. Dejte mu livrej -

ať má víc prýmků nežli ostatní.

LANCELOT A jde se k Židovi, táto! A já že si neseženu službu! Líná huba, holý neštěstí! Že mám to já ale šťastnou ruku, taková se v Itálii hned tak nevidí! Samý štěstí! Čára života, hm, spíš průměr. Tady máme nějakou tu ženskou, patnáct manželek, co to dneska je? Jedenáct vdoviček a devět panen, taky průměr, ale člověk si přitom přijde na svý! Třikrát se neutopím, to by docela šlo, a jednou o vlásek uniknu manželství - všechno slušnej průměr. Jestli je Štěstěna ženská, musí to bejt správná holka. Jde se, táto. Se Židem jsem rozloučenej natošup!

Odejdou Lancelot a Gobbo.

BASSANIO Prosím tě, Leonardo, nezapomeň:

tohle mi koupíš, pošleš do Belmontu

a hned se vrátíš. Na večer jsem pozval

své nejmilejší známé. Pospěš si.

LEONARDO Udělám všechno, jak jste řekl, pane.

Vystoupí Graziano.

GRAZIANO Kdepak máš pána?

LEONARDO Pána? Tamhle, pane.

Odejde.

GRAZIANO Pane Bassanio!

BASSANIO Graziano!

GRAZIANO Mám žádost, pane.

BASSANIO Každý máme něco.

GRAZIANO Musíte mě vzít s sebou do Belmontu! Nesmíte mě odmítnout!

BASSANIO Opravdu musím? Poslyš, Graziano,

jsi někdy trochu do police hrom -

ne že by ti to vůbec neslušelo,

co mně se ale nezdá jako chyba,
může jak drzost zapůsobit na ty,
kdo znají tě jen málo. Dej si říct,
prosím, a zchlad' svou bujnou náuru
kapičkou skromnosti. Tvá neurvalost
by mohla vrhnout špatné světlo na mě
a překazit mi plány.

GRAZIANO Pane Bassanio!

Já budu, věřte, uměřenost sama,
servítky na hubu si budu brát,
po kapsách nosit modlitební knížky,
stydlivě klopit oči, kloboukem
zakryju tvář a občas špitnu "amen",
budu se zkrátka chovat vychovaně,
tvářit se pořád vznešeně a vážně,
jak chtěl bych potěšit svou babičku.

BASSANIO Však uvidíme, jak si povedeš.

GRAZIANO Dnešek si vyprošuju. Nesmíte
mne soudit podle toho, co dnes ztropím.

BASSANIO Ne, to by byla škoda. Prosím tě,
dneska buď radši nevázanost sama -
mí přátelé jsou rádi veselí.

A teď už sbohem. Musím ještě něco
vyřídít.

GRAZIANO A já zas musím rychle za Lorenzem

a ostatními. Večer jsme však tu!

Odejdou.

Vystoupí Jessika a Lancelot.

JESSIKA Mrzí mne, že jdeš pryč. Náš dům je peklo,

a ty jak rozpustilý čert jsi uměl

nadlehčit trochu zdejší ztěžklou nudu.

Tady máš dukát, a buď tedy sbohem.

Ale až uvidíš dnes Lorenza,

přítele tvého nynějšího pána,

předej mu tenhle dopis. Tajně, prosím.

A teď už sbohem. Nechci, aby otec

věděl, že tady spolu hovoříme.

LANCELOT Sbohem. Já mám slzy na jazyku. Ty nekřesťansky krásná milá židovinko! Jestli tě jednou nedostane nějaký lump křesťanský, tak se sakra nekřesťansky pletu. Tahle oční kapavka poněkud przní mou mužnou prostatu. Adié.

Odejde.

JESSIKA Sbohem, dobrý Lancelote!

Odporný hřích se ve mně musí skrývat,

když stydím se být dcerou svého otce!

Mám jeho krev, však povahu jsem po něm

nezdělala. Ach, milý Lorenzo,

dodrž, cos slíbil - jsem už utrápená -,

křesťanka chci být a tvá věrná žena!

Odejde.

Vystoupí Graziano, Lorenzo, Salarino a Solanio.

LORENZO Vytratíme se během večere,

u mne se převléknem a do hodiny

jsme zase zpátky.

GRAZIANO Taková věc chce lepší přípravu.

SALARINO Jak zařídíme třeba světlohoše?

SOLANIO Buď věnujem jim mimořádnou péči,
anebo na ně radši zapomenem.

LORENZO Jsou čtyři: máme na to na všechno
dvě hodiny.

Vystoupí Lancelot s dopisem.

Co nového nám neseš?

LANCELOT Zlomte mu pečeť a tenhle dopis vám všechno
poví sám.

LORENZO Tu ruku znám, a povím vám: je krásná
a bělejší než papír, na němž psala -
moc milé psaní.

GRAZIANO Zprávy od milé.

LANCELOT Mohu odejít, pane?

LORENZO Kam máš namířeno?

LANCELOT Jdu pozvat svého starého pána, Žida, novému pánovi, křesťanovi. To jsou
ke svému věci, co?

LORENZO Tady máš od cesty. A Jessice
vyřídí, že přijdu. Mluv s ní stranou.

Odejde Lancelot.

Pánové,

můžete jít a chystat maškarádu -

o světloňoše už je postaráno.

SALARINO S chutí se pustím do toho, a hned!

SOLANIO Já taky.

LORENZO Za hodinu se sejdem.

Graziano a já vás budem čekat.

SALARINO Za hodinu jsme tam!

Odejde se Solaniem.

GRAZIANO Nebyl ten dopis od Jessiky, co?

LORENZO Řeknu ti všechno. Píše mi, jak mám

ji rychle unést z otcovského domu,

zlata a šperků že prý vezme spousty,

pážecí převlek že má připraven.

Do nebe přijde-li kdy její otec,

ten Žid, tak jenom díky dceři.

A jestli ji kdy potká neštěstí,

pak bude mít jen jednu záminku:

že potomkem je bezvěrce a Žida.

Tohle si přečti cestou a teď pojď.

Mým světloňošem bude Jessika.

Odejdou.

Vystoupí Shylock a Lancelot.

SHYLOCK Na vlastní oči uvidíš, aha,

ten rozdíl: starý Shylock - Bassanio.

- Jessiko, kde jsi! - Nebudeš se mít

jak prase v žitě - Jessiko, tak kde jsi? -

vyspávat, chrápat, tloustnout k prasknutí.

- Hej, Jessiko!

LANCELOT Hej, Jessiko!

SHYLOCK Proč volals? Řek jsem ti snad, abys volal?

LANCELOT Vždycky jste říkal, pane, že neudělám nic bez říkání.

Vystoupí Jessika.

JESSIKA Volal jste? Co si přejete?

SHYLOCK Jsem pozván na večeři, Jessiko.

Tady jsou klíče. Vlastně kam bych chodil?

Nezvou mě z lásky. Podlézat mi chtějí.

A najust půjdu! Popást se, aha,

na křesťanovi! Na tom rozmařilci!

Ty zatím, holčičko, mi hlídej dům.

Nejdu tam rád. A nějak špatně spím.

Dnes se mi zrovna zdálo o penězích.

LANCELOT Prosím vás, pane, jděte. Můj mladý pán vás sejme radostí.

SHYLOCK Já jeho taky.

LANCELOT A taky spolu něco kujou. Neříkám, že uvidíte maškarádu, ale kdyby náhodou ano, budu vědět, že vůbec nezbůhdarma se mi tuhle na Černej pondělek v šest hodin ráno, to jest zrovna to odpoledne, co před čtyřmi lety byla Popeleční středa, spustila krev z nosu.

SHYLOCK Co, maškaráda bude? Jessiko,

zamkneš dům, a uslyšíš-li bubny

a pištění těch křivokrkých pištců,

ne abys k oknu běžela, aha,

a civěla ven na zmalované

tváře těch bláznů křesťanských a šašků!

Hled' zacpat domu uši - myslím okna -,
ať zvuk těch plytkých zábav neruší
můj vážný, střídmy dům. Dnes nechci hodovat,
přisahám při berle Jákobově,
leč půjdu tam. A ty jdi napřed, chlape.
Vyřid', že přijdu hned.

LANCELOT Už běžím, pane!

Bejt váma, z toho okna přece jenom juknu, slečno:
Křesťan, co se k vám dnes chystá,
stojí za to dozajista.

Odejde.

SHYLOCK Co říkal ti ten vyvrhel, aha?

JESSIKA Řekl mi jenom: "Bud'te sbohem, slečno."

SHYLOCK Neškodný blázen, ale strašný žrout.

A taky ňouma. Pořád by jen spal.

Jak kočka. Pro trubce já místo nemám.

A proto jde. A tomu, k němuž jde,
pomůže plnit vypůjčený měšec.

Jdi dovnitř, Jessiko. Co nejdřív budu
zpátky. A udělej vše, jak jsem řek,
a pěkně se tu zamkni:

Dobře se najde, co se dobře schová,
říkal jsem vždy a dnes to říkám znova.

Odejde.

JESSIKA Půjde-li všechno dobře, na mou věru,

já ztratím otce, otec ztratí dceru.

Odejde.

Vystoupí maškary, Graziano a Salarino.

GRAZIANO Ta je ta stříška, tady máme čekat,
jak Lorenzo si přál.

SALARINO Má zpoždění.

GRAZIANO Mně se to nezdá. Kde jen může meškat?

Milenci přece chodí dřív než včas.

SALARINO Holubi lásky letí stokrát rychleji

pečetit nové přísahy než plnit

ty staré - slibům často projde lhůta.

GRAZIANO Už je to tak: kdo vstal by od hostiny

se stejnou chutí, s jakou sedal k jídlu?

Cvičený kůň vždy ztratí žár, když musí

tisíckrát projít stejnou drezúrou.

A jiskra touhy pohasne nám v očích,

jak máme to, co vášnivě jsme chtěli.

Což jako mladý marnotratný syn

nezvedá kotvy oplachtěný koráb,

hýčkán a objímán tou děvkou větrem?

A nevrací se marnotratný syn,

z plachtoví cáry, žebra polámaná,

sedrán a odrán stejnou děvkou větrem?

SALARINO Lorenzo! Zbytek dopovíme jindy.

Vystoupí Lorenzo.

LORENZO Přátelé milí, promiňte, ne já,
mé zástoje vás čekát nechaly!

Až vy si jednou budete krást ženy,
já na vás počkám, věřte, stejně dlouho. -

Zde bydlí Žid, můj tchán. Hej, je tam někdo?

Nahoře vystoupí Jessika.

JESSIKA Kdo je tam, řekni! Chci mít jistotu,
ač mohu přísahat, že znám tvůj hlas.

LORENZO Tvůj Lorenzo.

JESSIKA Lorenzo vskutku jsi, a můj tím víc.

Což mohu mít snad někoho víc ráda?

A ty víš nejlíp, že jsem jenom tvá.

LORENZO To dosvědčí mi nebesa a ty.

JESSIKA Hodím ti skříňku, chytej, stojí za to.

Jsem ráda, že mě nevidíš v té tmě.

Jak já se stydím za svou proměnu!

Láska je slepá. Zamilovaní

nemohou vidět vlastní pošetilost,

a kdyby mohli, Amor sám by zrudl,

vidět mě takhle proměněnou v chlapce.

LORENZO Budeš mi dělat světlonoše, pojď.

JESSIKA Chceš, aby bylo vidět na mou hanbu?

Ta už je vidět, věř mi, víc než dost.

Proč na sebe mám vrhat světlo, lásko,

když chci být nepoznána.

LORENZO Kdo by tě

poznal, když oblečená jsi jak kluk?

Pojď, honem,

černá noc kradmo plíží se už pryč

a Bassanio s hosty na nás čeká.

JESSIKA Jen zamknu dveře, seberu pár zlatých -

chci být tvé zlatíčko - a hned jsem dole.

Odejde.

GRAZIANO Ta Židovka má duši křesťanskou.

LORENZO Ať mě čert vezme, já ji miluju!

Je moudrá, pokud neklame mě rozum,

krásná je, pokud nešálí mne zrak,

a oddaná, což právě dokázala.

A takhle moudrou, oddanou a krásnou

budu ji navždy chovat ve své duši.

Vystoupí Jessika.

Tady ji máme! Jdeme, už je čas -

čekají na nás - honem, prosím vás.

Odejde s Jessikou. Vystoupí Antonio.

ANTONIO Kdo je tam?

GRAZIANO Signore Antonio!

ANTONIO Kde všichni vězíte, co, Graziano?

Je devět pryč a všichni čekají.

A žádná maškaráda! Zdvihl se

vítr a Bassanio musí na loď.

Hledá vás dvacet lidí - na můj příkaz!

GRAZIANO Radostná zpráva - chci být pryč a hned:

ať zaduje nám vítr do plachet!

Odejdou.

Vystoupí Porcie a marocký princ se svými družinami.

PORCIE Rozhrňte záclony a odhalte

všechny tři skříňky vznešenému princovi.

Volba je na vás. Prosím.

MAROCKÝ PRINC První je ze zlata a nese nápis:

"Zvol mne, a získáš, po čem mnozí touží."

Stříbrná skříňka slibuje zas tohle:

"Zvol mne, a získáš, co si zasloužíš."

Ta olověná nese těžké psaní:

"Zvol mne, a v sázku tak dáš vše, co máš."

Jak poznám však, že zvolil jsem tu pravou?

PORCIE V jedné z nich je má podobizna, princovi.

Tu zvolíte-li, vaše jsem i já.

MAROCKÝ PRINC Nějaký bůh kéž řídí moji volbu!

Přečtu si znovu pozpátku ty vzkazy.

Co že to říká olověná skříňka?

"Zvol mne, a v sázku tak dáš vše, co máš."

Prý všechno mám dát v sázku. Pro olovo?

To zní dost hrozivě. Jen v naději

na nějaký zisk riskujeme všechno.

Svou zlatou mysl ponížít mám šmejdem?

Ne, pro olovo nedám v sázku nic.

Co říká stříbro zářící jak luna?

"Zvol mne, a získáš, co si zasloužíš."

Prý co si zasloužím! Tak pozor, princí,
svou cenu pečlivě zvaž ze všech stran.

Když nad sebou se zamyslím, je jasné,

že už má pověst zaslouží si dost.

Stačí však "dost", hm, abych dostal dámu?

Cožpak si vskutku nezasloužím víc?

Není to slabost podceňovat sebe?

Co prý si zasloužím? - To bude ona!

Zasloužím si ji rodem, bohatstvím,

vrozeným půvabem i vychováním.

Hlavně si ale zasloužím ji láskou.

Co kdybych zůstal u stříbrné skříňky?

Copak že říká nápis na té zlaté?

"Zvol mne, a získáš, po čem mnozí touží."

No to je ona! Po ní touží všichni:

sjeli se přece ze všech koutů světa

vzývat tu světici jak živou modlu.

Hyrkánskou pouští, napříč Arábií

princové v houfech cesty vyšlapali,

jen aby mohli spatřit Porcii.

Království vod, co zpupně zdvíhá hlavu

a plive nebi rovnou do tváře,

v potůček pouhý promění se hned,
když cizí reci táhnou za Porcií.
V jedné z těch tří je její božský obraz.
V olověné že by? Už ta myšlenka
je podlost sama. Takhle sprostý kov
nehodil by se ani na rakev.
Anebo že by vězel ve stříbře,
co desetkrát je horší nežli zlato?
Už jen ta myšlenka je hřích! Klenot tak
vzácný smí přece obejmout jen zlato!
V Anglii minci viděl jsem a na ní
anděla raženého do zlata.
Tady však anděl ve zlatě je skryt
a v téhle skříňce leží. Prosím klíč.
Tady tu volím, děj se vůle bohů.
PORCIE Máte ji mít. A je-li tam můj obraz,
jsem vaše, princi.
MAROCKÝ PRINC Hrůza! Co to je?
Umrličí lebka! V očních důlcích svitek.
Musím si přečíst, co tam stojí psáno.
"Vem si ze mne poučení:
vše, co září, zlato není,
a kdo zlato nad vše cení,
ztratí vše, ač získá jmění,
zlatý hrob též červi plení,

to se sotva někdy změní,
tvoje volba moudrá není,
vem si z toho poučení,
zbývá ti jen rozloučení."

A je veta po mé snaze,
srdce se mi svírá mrazem,
Porcie, sbohem, půjdu beze slova,
vždyť jinak blázna dělal bych tu znova.

Marocký princ odejde i s družinou.

PORCIE Příjemná ztráta! Ať si jde, a hned!

Kéž stejně skončí, kdo má jeho plet'!

Odejdou.

Vystoupí Salarino a Solanio.

SALARINO Bassanio, jak říkám, dávno odplul,
a Graziano s ním. Však Lorenza
jsem na té lodi, věřte, neviděl.

SOLANIO Ten všivák Žid řval tak, až zburcoval
nám dóžete a hnal ho do přístavu.

SALARINO Jenomže pozdě. Lod' už byla pryč.

Někdo však nelenil a nakukal
dóžeti, že Lorenzo byl spatřen
v gondole. Jessika prý byla s ním.

Antonio ho navíc ujistil,
že ti dva s Bassaniem neodpluli.

SOLANIO Nikoho nikdy neslyšel jsem řídit

a vyvádět, jak vyvádí ten židák.

Skučí jak pes a pomateně vyje:

"Má dcera! Moje dukáty! Má dcera!

Utekla s křesťanem! A s dukáty!

Chci spravedlnost! Zákon chci! Má dcera!

Mé dukáty! Dva pytle dukátů

mi ukradla má dcera! Mně! Má dcera!

Drahokamy! Dva vzácné drahokamy!

Má dcera! Kde je právo? Najděte ji!

Má moje dukáty a drahokamy!"

SALARINO A uličníci v jednom houfu za ním:

"Má dcera! Moje dukáty! Dva pytlíky!"

SOLANIO Ať Antonio kouká dodržet

svou lhůtu, nebo tohle draze splatí.

SALARINO A propos, jeden Francouz včera říkal,

že v úzkých vodách mezi Anglií

a Francií prý ztroskotala loď -

benátská - plně naložená zbožím.

Hned pomyslel jsem na Antonia

a v duchu modlil se, ať není jeho.

SOLANIO Nejlepší bude říct mu, co jste slyšel,

ale ne zhurta, ať se netrápí.

SALARINO Na světě není laskavější člověk.

Viděl jsem, jak se loučí s Bassaniem.

Bassanio mu říkal, že se vrátí

co nejrychleji. "Jen nic neuspěchej,"
odpověděl mu. "Všechno má svůj čas,
tak ho nech pěkně dozrát, Bassanio.
Můj úpis Židovi pusť, prosím, z hlavy,
v milostném stavu uchovej svou mysl:
buď veselý a myslí na námluvy
a dvorný buď a nezapomeň na nic,
čím mohl bys svou lásku projevit."
Pak odvrátil tvář, aby skryl své slzy,
dozadu poslepu mu podal ruku,
přemožen citem vřele mu ji stiskl
a tak se ti dva spolu rozloučili.

SOLANIO Ten má rád život snad jen kvůli němu.

Pojďme ho vyhledat a nějakou
zábavou rozptýlit ten zármutek,
do něhož se nám zamiloval.

SALARINO Pojďme.

Odejdu.

Vystoupí Nerissa a sluha.

NERISSA Prosím tě, honem! Honem odhrň závěs!

Aragonský princ složil přísahu
a za okamžik budem ho mít tady.

Vystoupí aragonský princ s družinou a Porcie.

PORCIE Pohleďte, princí, na tyhle tři skříňky.

Vyvolíte-li tu, co skrývá mne,

svatební obřad nás hned navždy spojí.

Jestliže ne, pak bez řeči a hned,

můj pane, od nás zase odjedete.

ARAGONSKÝ PRINC Má přísaha mi ukládá tři věci:

za prvé: nikomu a nikdy neříct,

na kterou skříňku padla moje volba.

Za druhé: vyvolím-li špatnou skříňku,

do smrti nesmím namlouvat si dámu.

Za třetí: nebude-li při mně štěstí stát,

hned odejít a nevracet se nikdy.

PORCIE Tohleto musí odpřisáhnout každý,

kdo kvůli mně chce všechno riskovat.

ARAGONSKÝ PRINC Jsem připraven. Stůj při mně, Štěstěno!

Zlato, či stříbro, nebo olovo?

"Zvol mne, a v sázku tak dáš vše, co máš."

Kdo žádá tolik, měl by býti hezčí!

Copak nám asi řekne zlatá skříňka?

"Zvol mne, a získáš, po čem mnozí touží."

Co je to "mnozí"? Pošetilý dav,

co oklamat se dává vnějším vzhledem

a neví víc, než napoví mu hloupý zrak,

pod povrch nevníká, leč jako rorejs

lepší své hnízdo na zevnější zeď,

čímž vystaví se mnohým nehodám.

Ne, ne zvolím to, po čem mnozí touží,

protože nechci skákat, jak kdo píská,
a držet krok jen s primitivním davem.

Ted' k tobě, stříbrná ty klenotnice,
zopakuj, prosím, co mi vzkazuješ?

"Zvol mne, a získáš, co si zasloužíš."

Moc trefně řečeno. Vždyť podvodník
je ten, kdo bez zásluh chce získat čest.

Ať nikdo nepředstírá důstojnost,
kterou si nezaslouží. Kéž by se
majetek, titul, tučné prebendy
nedaly získat pokoutně! Kéž pocty
zasloužil by si jejich nositel!

Co ohnutých by narovnaló záda!

Co podřízených mělo by pak vrch!

Co mezi pány našlo by se kmánů!

Kolik pak v odpadcích a plevách času
nalezlo by se nejryzejších zrn,

jež by pak mohla znovu zazářit!

"Zvol mne, a získáš, co si zasloužíš."

Já volím zásluhy. Ted' prosím klíč,
ať odemknout si můžu vlastní osud.

PORCIE Tak dlouho vybíral jste, až jste přebíral.

ARAGONSKÝ PRINC Co to je? Obraz mžouravého blázna,
co podává mi svitek. Přečtu si ho.

Tohle jsem dostal místo Porcie?

Kde je má naděje, má zásluha?

"Zvol mě, a získáš, co si zasloužíš."

Což nezasloužím víc než hlavu blázna?

To je má výhra? Na víc nemám nárok?

PORCIE Viník by neměl soudit vlastní případ.

To si přec protiřečí.

ARAGONSKÝ PRINC Co tu stojí?

"Sedmkrát se stříbro taví,

sedmkráté rozum zdravý

prubován je ohněm šalby.

Kdo chce žít jen pro lesk slávy,

mívá osud polní trávy.

Naletěl jsi, to ti pravím,

šťěstí pták je přelétavý.

Nečeká tě žena krásná,

místo ní máš hlavu blázna,

tvoje náruč bude prázdná."

Dvakrát bláznem bych se stal,

kdybych se tu zdržoval.

Měl jsem hloupou hlavu, vím,

se dvěma ted' odcházím.

Jak slíbil jsem, jdu v tichosti

vypít si kalich hořkosti.

Odejde aragonský princ s družinou.

PORCIE Můra se taky o svíčku vždy spálí!

Přebrali proto, že moc vybírali!

Že měli ostrovtip, tak ostrouhali!

NERISSA Vždy to tak bylo a je to tak dosud:

ženu a šibenici určuje nám osud.

PORCIE Nerisso, stáhni závěs.

Vystoupí posel.

POSEL Kde je má paní?

PORCIE Co ráčíte, můj pane?

POSEL U brány, madam, čeká jistý mladík.

Přijel až z Benátek a nese zprávu,

že brzo dorazí k vám jeho pán,

od něhož kromě vánku dvorných slov

pozdravy nese konkrétnější ražby

v podobě drahých darů. Lepějšího

vyslance lásky neviděl jsem ještě:

Dubnový den tak něžně nezvěstuje

vonný dech zlatě nádherného léta,

jak tenhle posel ohlašuje pána.

PORCIE Prosím už dost. Já začínám mít strach,

že se z něj vyklube tvůj příbuzný,

když chválíš ho tak svátečními slovy.

Pojď, Nerisso. Chci vidět toho posla

Kupidova, co si tak dvorně vede.

NERISSA Pan Bassanio určitě k nám jede!

Odejdou.

Vystoupí Solanio a Salarino.

SOLANIO Tak co nového na Rialtu?

SALARINO Koluje tam zpráva, a nikdo ji zatím nepopřel, že jedna z Antoniových lodí, naložená zbožím, ztroskotala v anglické úžině - Goodwins se jmenuje to místo - zákeřná úžina, kde prý leží spousta vraků kdysi krásných lodí. Na tom, co říká paní Šuškanda vždycky něco je.

SOLANIO Přál bych si, aby to byla ta nejprolhanější drbna, co kdy žvýkala zázvor a namlouvala sousedkám, že pláče nad skolem svého třetího manžela. Nicméně je pravda, že Antonio - řečeno bez vytáček, kudrlinek a pěkně na rovinu -, dobrý Antonio, čestný Antonio - kéž by se našel titul, co by mohl dělat společníka jeho jménu -

SALARINO Skonči to, prosím tě.

SOLANIO Co? Cože? Antonio přišel o loď. Tím končím a hotovo.

SALARINO Kéž by to byl konec jeho ztrát.

SOLANIO Ámen, ámen nastokrát. V podobě Žida přichází sám ďábel. Snad mi tu modlitbu nepřekazí.

Vystoupí Shylock.

Tak co, Shylocku? Co nového mezi kupci?

SHYLOCK Vy jste to věděli. Vy nejlíp ze všech. Vy jste věděli o útěku mé dcery.

SALARINO Jak by ne. Já dokonce znal krejčího, který jí šil křídla, co na nich pak frnkla.

SOLANIO A Shylock zase ví, že jeho ptáček byl už opeřený. A jak už to tak chodí, takoví zatraceně rádi vylétají z hnízda.

SHYLOCK Bude zatracena.

SALARINO To jistě, když ji bude soudit ďábel.

SHYLOCK Mé vlastní tělo a krev, a takhle se mi vzbouří.

SOLANIO Tělo že se ti bouří, dědku, a ve tvých letech?

SHYLOCK Má dcera je mé vlastní tělo a krev.

SALARINO Mezi tvým tělem a jejím je větší rozdíl než mezi černým jantarem a slonovinou. A tvoje krev se má k té její jako červená břevka k vybranému vínu. Ale pověz nám, neslyšels, že Antonio utrpěl jisté ztráty na moři?

SHYLOCK To je další nadělení. Je to bankrotář a marnotratník, co neodvážá ukázat se na Rialtu. Žebrák je

z něj. A dřív chodíval na trh jako velký pán. Ať si dá pozor na ten úpis! Já byl pro něj lichvář! Ať si dá pozor na ten úpis! Peníze půjčoval jen z křesťanské lásky. Ať si dá pozor na ten úpis!

SALARINO Přece mu nevyřízneš maso, kdyby nedodržel lhůtu. K čemu by ti to bylo?

SHYLOCK Použiju ho jako návnadu na ryby. Když nikoho jím nenakrmím, nakrmím svou pomstu. Zneuctil mě. Připravil mě o půl milionu. Smál se mým ztrátám. Mým ziskům se jen vysmíval. Pohrdal mou rasou. Kazil mi obchody. Přátele mi odrazil. Nepřátele ponoukal. A proč? Protože jsem Žid. Nemá Žid oči? Nemá Žid ruce, tělesná ústrojí a tvar, smysly, pocity a vášně? Není snad živ ze stejného jídla, nezraní ho stejná zbraň, netrpí snad stejnými nemocemi a neléčí ho stejný lék, není mu snad v zimě stejná zima a v létě stejné teplo jako křesťanovi? Když do nás píchnete, neteče z nás krev? Když nás lechtáte, nesmějeme se? Když nám dáte jed, neumřeme snad? Když nám ubližujete, nemáme se mstít? Když ve všem ostatním jsme jako vy, budem stejní i v tomhle. Když Žid ublíží křesťanovi, v co se změní láska k bližnímu? V pomstu. Když křesťan ublíží Židovi, k čemu vybízí ho ten křesťanský vzor? K pomstě. Teď udělám, co jste mne naučili, a budu zlý. A vemte jed na to, že vaši lekci ještě vylepším.

Vystoupí posel od Antonia.

POSEL Můj pán Antonio je doma, pánové, a přeje si vás oba vidět.

SALARINO A my ho všude hledáme.

Vystoupí Tubal.

SOLANIO Tady máme druhého Žida. Třetí se asi nenajde, ledaže by se ďábel sám dal na židovskou víru.

Odejdou Solanio, Salarino a posel.

SHYLOCK Tak co, Tubale! Jak bylo v Janově? Našels mou dceru?

TUBAL Kam jsem přišel, tam jsem o ní slyšel mluvit, ale najít ji, to ne.

SHYLOCK Tak se to má, tak, tak, tak. Diamant je pryč. Dva tisíce dukátů mě stál ve Frankfurtu. To až teď padla kletba na náš národ! To až teď já cítím její tíhu! Dva tisíce dukátů! Jenom za diamant! A jiné vzácné, drahé klenoty! Kéž by mi dcera ležela tady u nohou - mrtvá - a ty skvosty měla v uších! Kéž ležela by tady na marách a šperky měla v rakvi! Ani vidu, ani slechu po nich není, říkáš? Tak se to má, tak. Jenom to pátrání mě stojí majlant. Tak, tak - ztráta plodí ztrátu! Zloděj ukradne tolik a tolik, a tolik a tolik stojí pátrání. Zadoštiučinění žádné, pomsta žádná. Neštěstí žádné, jen to, co nesu na ramenou já. Vzdechy žádné, jen ty, co já je vzdychám. Slzy žádné, jen ty, co je pláču já!

TUBAL Ale jiné taky postihlo neštěstí. V Janově jsem slyšel, že Antonio -

SHYLOCK Cože, cože, cože? Neštěstí, neštěstí?

TUBAL - ztratil loď, když se vracela z Tripolisu.

SHYLOCK Děkuji ti, Bože, děkuji ti, Bože! Je to pravda, je to pravda?

TUBAL Mluvil jsem s několika námořníky, co se zachránili z vraku.

SHYLOCK Děkuji ti, dobrý Tubale. Dobré zprávy, dobré zprávy, aha! Z Janova?

TUBAL Vaše dcera v Janově utratila, jak jsem slyšel, osmdesát dukátů. Za jeden večer.

SHYLOCK Vrážíš do mě dýku! Už nikdy neuvidím svoje zlato! Osmdesát dukátů, a na posezení! Osmdesát dukátů!

TUBAL Různí Antoniovi věřitelé, které jsem cestou do Benátek potkal, mi řekli, že zbankrotuje. Nemá na vybranou.

SHYLOCK To mám radost! Budu ho trápit! Budu ho mučit! To mám radost!

TUBAL Jeden z nich mi ukázal prsten, který dostal od vaší dcery za opičku.

SHYLOCK Mor na ni! Ty mě mučíš, Tubale! Můj tyrkys! Ještě za svobodna mi ho dala Lea, moje žena. Za prales opic bych ho nedal!

TUBAL Ale Antonio je vyřízený, to je jisté.

SHYLOCK Máš pravdu, máš pravdu. Běž, Tubale, najmi biřice. Čtrnáct dní předem mi ho zamluv! Srdce mu vyříznu, když nedodrží lhůtu! Až nebude v Benátkách on, budu obchodovat, jak se mi zlíbí. Jdi, Tubale, sejdem se u synagogy. Jdi, milý Tubale. U synagogy, Tubale!

Odejdou.

Vystoupí Bassanio, Porcie, Graziano a Nerissa se svými družinami.

PORCIE (Bassaniovì) Odložte, prosím vás, tak o den, o dva

svou volbu. Neboť zvolíte-li špatně,

ztratím vás, a co pak? Tak nespěchejte!

Něco mi říká - láska to však není -,

že o vás nechci přijít. Víte sám,

že nenávist tak radit neumí.

Chci, abyste mne správně pochopil -

dívka však nemá říkat, co si myslí -,

zdržela bych vás o měsíc či dva,

a pak vás teprv pustila k těm skřínkám.

Naučit bych vás mohla volit správně,

však přísahala jsem, a tak to nejde.

Když vás však ztratím, vyčítat si budu,

že hříšně neporušila jsem slovo.

Váš uhrančivý zrak mne rozdělil:

způli jsem vaše, z druhé půle vaše -

totiž svá. Když však svá, tak zase vaše,

takže jsem vaše celá. Těžká doba,

když nemůžeme vlastnit, co nám patří.

Ač vaše jsem, já nejsem vaše. Má-li to tak být,

ať do pekla jde štěstěna, ne já.

Mluvím už dlouho, chci tím získat čas,

pěkně ho natáhnout a nastavit,

a od volby vás zdržet.

BASSANIO Půjdu volit,

protože takhle jsem jak na skřipci.

PORCIE Na skřipci, Bassanio? Přiznejte se,

jakou že zradu skrývá vaše láska?

BASSANIO Mne zrazuje jen pochyba a strach,

zda moje láska dojde naplnění.

Spíš oheň bude se sněhem žít v míru,

než shodla by se se zradou má láska.

PORCIE Mám strach, že mluvíte jak na mučidlech,

kde každý řekne vše, co po něm chtějí.

BASSANIO Slibte mi život, a já se vám přiznám.

PORCIE Přiznejte se, a žijte.

BASSANIO Miluji.

To přiznání je vyznání mé lásky.

Jak šťastná muka, když můj mučitel

chce ze mne mámit jenom slůvka spásy!

Teď však ať mluví štěstěna a skříňky.

PORCIE Tak pojd'te. V jedné ze skříněk jsem já.

Jestli mne milujete, najdete mne.

Nerisso, ustup s ostatními stranou.

A hudbu, prosím. Jestli prohraje,

bude to jeho píseň labutí -

a aby lépe hodil se ten příměr,

jezero slz mu k tomu vypláču

a ve svých očích pohřbím ho pak navždy.

A co když vyhraje? Čím bude hudba?

Jak fanfáry ať zní, když věrný lid

se v úctě sklání před svým novým králem.

Nebo jak sladký tón, co za úsvitu

se ženichovi do sna něžně vloudí

a na svatbu ho volá. Hle, už jde,

o nic míň krásný, však víc milující

než Herkules, když zachránit šel pannu,

co Trója obětovat musela

mořskému netvoru. Tou obětí

jsem já a ostatní jsou trójské ženy,
co, oči plné slz, teď přihlížejí,
jak dopadne ten zápas. Žij, a žít
budu i já. Jak rek jdi bojovat,
já za nás za oba se budu bát.

Ozve se píseň, zatímco Bassanio mluví o skříňkách sám k sobě.

Řekni, kde se láska rodí?

V srdci, v hlavě? Od přírody?

Co ji živí, co ji plodí?

Pověz, pověz.

Ze studánek očí pije,

z očí vzniká, z očí žije,

v očích zmírat dáno jí je.

Umíráček zvonit dám,

začnu hned a zabimbám.

Bim, bam, bim, bam, bam.

BASSANIO (Mluví ke zlaté skříňce)

Čím zdá se být, tím možná nejmíň je.

Svět chce být klamán vnější ozdobou.

Advokát přece libozvučným hlasem

obhájí snadno každou podlou věc,

takže se všem pak jeví bez poskvrnny.

Šikovný kněz i nehorázný blud

citáty z Písma krásně opentlí

a udělá z něj požehnanou pravdu.

Tak prostoduchý není žádný hřích,
aby se v něčem netvářil jak ctnost.
Co zbabělců má srdce proradné
jak schody z písku, ale na bradách
jim rostou přímo herkulovské vousy,
co mají skrýt, že uvnitř jsou jen baby?
Vous může možná budit mužné zdání
i strach, však muže mužem nedělá.
A krása ta dnes na váhu je k mání:
čím víc jí žena má, tím bývá lehčí -
takový malý zázrak přírody.
Což často nejsou zlaté kadeře,
co jako hadi věnčí krásnou hlavu,
když rozverně je načechrává vítr,
jen parukou a věnem cizí lebky,
co živila je a teď hnije v hrobě?
Zdobný vzhled je jak zrádné pobřeží
nebezpečného moře, krásný šáteček,
co halí ošklivost, a klamné zdání,
jímž vychytralý čas chce nalákat
ty nejmoudřejší. Tebe nechci, zlato,
buď Midasovi tvrdou potravou.
A tebe taky ne, ty bledý slouho,
co sloužíš všem. Ty ale, olovo,
co hrozíš jen a neslibuješ nic,

ty dojímaš mne víc než výmluvnost!

Kéž tahle volba je mi pro radost!

PORCIE Kde je můj strach, co se to se mnou děje?

Kde pochyby, kde vichry beznaděje,

zelenooká žárlivost, kde chvění? Mírní se, lásko, k vydržení není

ten přívál štěstí - změň ho v mírný proud,

ať nesmete mne, nechci zahynout

z přemíry radosti.

BASSANIO Co najdu v ní?

Obrázek Porcie! Ten malíř byl snad

polobůh! Hýbou se ty krásné oči,

či jak se vozí v oblinách těch mých,

se v pohybu jen zdají? Něžný dech

jí pootvívá rty, jak odstrčit

by něžně chtěl dva něžné druhy.

Když vlasy maloval, ten malíř hrál si

na pavouka, co zlaté sítě spřádá

a chytá potom do nich mužská srdce.

Ale ty oči! Jak je maloval?

Když jedno dokončil, hned muselo

ho oslepit. Jak viděl na to druhé?

Jako má chvála křivdí obrazu,

neb nechválí ho dost, tak tenhle obraz

zas pokulhává za svou předlohou.

Tady je svitek, soupis mého štěstí.

"Že ses nedal vzhledem svést,
našels štěstí, tvoje jest,
spokojen buď, dej se vést
nejšťastnější ze všech hvězd.

Raduj se, a chceš-li snad
svému štěstí požehnat,
nevěstu svou nenech stát,
polib ji a měj ji rád."

Laskavý svitek! Krásná moje paní,
chci dát i brát, jak říká tohle psaní.
Jak zápasník jsem, co po utkání
před lidmi hlavu v díkuvzdání sklání,
avšak když slyší nadšený křik davu,
pochybnost strašná zaplaví mu hlavu,
zda hlučná chvála je, či není jeho,
tak mě tu máte, zcela zmateného,
nevím, zda tohle pravda je, či není,
a chci váš souhlas, vaše ujištění.

PORCIE Stojím tu před vámi, můj drahý pane,
taková, jaká jsem. A třebaže
pokud jde o mne, nemám ctižádost
být lepší, kvůli vám já dvacetkrát
chci ztrojnásobit všechno, co jen mám.

Tisíckrát krásnější bych chtěla být,
desettisíckrát bohatší, jen abych

pro vás, můj pane, zvýšila svou cenu

v ctnosti i kráse, majetku i přízni.

Úhrnem vzato, kdo já vlastně jsem?

Jen nevzdělaná, nezkušená dívka,

co štěstí má, že není příliš stará,

snad ani příliš od přírody hloupá,

a lecčemu se může naučit.

Svou duši navíc, v tom má nejvíc štěstí,

podřídít může bezvýhradně vám -

vy jste můj pán, můj vladař a můj král.

Všechno, co jsem a mám, teď patří vám.

Před chvílkou ještě byla jsem svou paní,

královnou svého sídla a svých sluhů,

teď ale sluhové i dům jsou vaše

a s nimi vaše jsem i já, můj pane.

K tomu vám dávám ještě tenhle prsten:

když ztratíte ho nebo darujete,

bude to věštit konec naší lásky

a já pak před světem vás obviním.

BASSANIO Zbavila jste mne slov, má vzácná paní,

jenom má láska k vám teď promlouvá.

Takový zmatek cítím ve své mysli,

jako když v zástupech to šumí blahem,

poté co krásně promluvil k nim král,

a z tisíců slov každé rozplyne se

do obrovského radostného hluku,
v němž slůvko neslyšíš, však výmluvný
je dost. Když tenhle prsten někdy sejmu
z prstu, ať s ním mě život opustí.

Pak říkejte všem: "Bassanio umřel."

NERISSA Má paní, pane můj, my stáli stranou
a drželi vám palce ze všech sil.

Teď ze srdce vám přeju zdar a štěstí.

GRAZIANO Můj vzácný pane, laskavá má paní,
necht' se vám splní všechna vaše přání, neboť ta moje by vám byla na nic.

Jenom vás prosím, abych směl mít svatbu
právě v ten slavný den, kdy u oltáře
svatební smlouvou stvrdíte svůj slib.

BASSANIO Ženu si ale musíš najít sám.

GRAZIANO Už jste mi jednu našel, díky, pane.

Mám postřeh, pane, jako vy. Vám paní,
mně do oka zas padla komorná.

Vy jste se dvořil, já se dvořil, pane.

Měl jsem se k dílu čile jako vy.

Váš osud, pane, rozhodly ty skříňky.

A ten můj taky, když se to tak vezme.

Byla to práce, až se ze mne lilo,
od přísah lásky bolela mne huba,
leč nakonec, snad sliby nejsou chyby,
já získal slib zde od přítomné slečny,

že bude má, když osud bude při vás
a získáte svou paní.

PORCIE Je to pravda, Nerisso?

NERISSA Dáte-li svůj souhlas, madam.

BASSANIO Myslíš to vážně, milý Graziano?

GRAZIANO Smrtelně, můj pane.

BASSANIO Váš sňatek tedy s naším oslavíme.

GRAZIANO Vsadíme se s nimi o tisíc dukátů, kdo bude mít první kluka.

NERISSA To se přece nedělá.

GRAZIANO Dělá nedělá, já ti ho udělám.

Á, Lorenzo a jeho bezvěrnice.

Můj dávný přítel Salerio s nimi.

Vystoupí Lorenzo, Jessika a Salerio.

BASSANIO Lorenzo, Salerio, vítám vás!

Snad smím, ač jsem tu v domě vlastně nový.

(Porcii) Já s vaším dovolením u nás vítám

své přátele a krajany, má drahá

Porcie.

PORCIE Vítám je i já, můj pane.

Z celého srdce.

LORENZO Dík, vzácná paní. Původně jsem, pane,

v úmyslu neměl navštívit vás tady,

potkal jsem ale cestou Saleria

a ten mne přímo na kolenou prosil,

abych šel s ním.

SALERIO A měl jsem pádný důvod,
můj vzácný pane. Signior Antonio
vás zdraví.

BASSANIO Dřív než otevřu ten dopis,
řekněte, prosím, jak se má můj přítel.

SALERIO Nemocen není, leda ve své mysli,
zdráv není také - leda ve své mysli.

Dopis vám o něm, pane, řekne víc.

Bassanio otevře dopis.

GRAZIANO Nerisso, uvítej tu cizí dámu.

Co nového nám neseš, Salerio?

Jak se má kupec kupců Antonio?

Bude mít radost z našich úspěchů.

Jásoni jsou z nás, získali jsme rouno.

SALERIO Kéž byste získali, co ztratil on.

PORCIE V tom dopise jsou asi špatné zprávy,

když Bassanio náhle celý zbled.

Snad jen smrt přítele by mohla takhle

vzít barvu z tváře statečnému muži.

Podívejte se, bledne víc a víc!

Jsem napůl vy, můj Bassanio,

musíte tedy se mnou napůl sdílet,

co právě čtete.

BASSANIO Drahá Porcie,

jenom pár slov to je, však nejkrutějších,

co černila kdy papír. Moje paní,
když vyznal jsem vám poprvé svou lásku,
řekl jsem vám, že jediné, co mám,
je šlechtická krev, co mi proudí v žilách.
Byla to pravda. Když jsem se však cenil
na nulu, lichotil jsem si - a značně,
jak uvidíte. Měl jsem tehdy říct,
že míň než nic je celé moje jmění,
že kvůli mně můj nejmilejší přítel
upsat se musel svému nepříteli,
jen abych já měl všeho dostatek.
Ten papír, jen pohleďte, má paní,
je bílé tělo mého přítele
a každé slovo šklebí se jak rána,
z níž prýští jeho krev. Však je to pravda?
O všechno přišel, řekni, Salerio?
Což z Tripolisu, Mexika či Anglie,
z Berberska, Indie či Lisabonu
se nevrátila ani jedna loď?
Skončily všechny na vražedných skalách?
SALERIO Všechny, můj pane. Co je ještě horší:
I kdyby sehnal peníze a chtěl
vyplatit Žida, na všechno je pozdě -
Žid už je nechce. Nepoznal jsem tvora,
co podoben je člověku a tak

posedlý touhou zničit člověka.

Dóžeti nedá ani chvilku pokoj,
a když mu bude právo odeřeno,
nežijeme prý ve svobodném státě.

Na dvacet kupců v čele s dóžetem,
velmoži vlivní - všichni do něj mluví,
on paličatě ale trvá na svém:
své právo chce, svou pokutu, svůj úpis.

JESSIKA Slyšela jsem, jak doma odpřisáh
souvěrcům Chusovi a Tubalovi,
že libra masa z těla Antonia
je pro něj víc než dvacetkrát ta částka,
kterou mu dluží chudák Antonio.

Jestliže nezasáhne stát a zákon,
čekají Antonia perné chvíle.

PORCIE Ten člověk v tísní je váš blízký přítel?

BASSANIO Nejlepší přítel, jakého jen mám.

Laskavý, dobrý, nezištný a ryzí.

Z dobroty srdce pomáhá svým bližním
a staré dobré římské cti má v krvi
víc než kdo jiný v celé Itálii.

PORCIE Kolik že dluží tomu Židovi?

BASSANIO Za mě tři tisíce.

PORCIE A to je všechno?

Šest tisíc dejte mu a zničte úpis.

Dejte mu dvanáct, přidejte třikrát tolik,

protože přítel, jakého jste popsal,

kvůli vám nesmí přijít k úhoně.

Půjdete nejdřív se mnou do kostela,

a po svatbě hned za ním do Benátek -

já nepustím vás k sobě na lože,

když jste tak utrápený. Zlata vám dám,

že dvacetkrát jím přeplatíte dluh,

a s přítelem se vrátíte pak sem.

My s Nerissou tu zatím budem žít

jak vdovy slaměné a jako panny.

Po svatbě odjed'te, můj milovaný,

i s přítelem k nám vraťte se a záhy -

čím draž vás koupím, tím víc jste mi drahý.

Však přečtete mi, co vám píše přítel.

BASSANIO "Drahý Bassanio, všechny mé lodě ztroskotaly, věřitelé po mně jdou, úpis Židovi propadl. A protože ho splatím životem, všechny dluhy mezi námi dvěma jsou vyrovnány. Chtěl bych tě spatřit, než umřu. Ale dělej, jak myslíš. Jestli tě láska ke mně neponouká, abys přijel, mým dopisem se nutit nenech."

PORCIE Pospěšte si, můj drahý, jed'te za ním.

BASSANIO Pojedu rychle, pojedu za ním rád,

neboť mám k tomu vaše dovolení.

Dokud se ale nevrátím, ať spát

či spočinout dopřáno mi není.

Odejdou.

Vystoupí Shylock, Solanio, Antonio a žalářník.

SHYLOCK Hlídej ho, drábe. Nezaslouží soucit.

Půjčoval gratis, blázen, teď to má.

Hlídej ho, drábe.

ANTONIO Vyslyš mě, Shylocku.

SHYLOCK Chci úpis! Ani slovo proti němu!

Přisahal jsem, že dostanu svůj úpis.

Říkals mi pes a neměls k tomu důvod.

Když pes, tak pes. A pozor na tesáky!

Dóže mi zjedná právo. - Co jsi to

za drába, prosím tě, když s ním jdeš ven,

jak jen si řekne? Bačkora, ne dráb!

ANTONIO Vyslyš mě, moc tě prosím, Shylocku.

SHYLOCK Chci úpis. Nechci poslouchat tvé řeči.

Chci úpis. Žádné řeči, žádné řeči.

Já nejsem trouba, měkkota a troup,

co vzdychne, zjihne, poddá se jak bláto

křesťanským prosbám. Nedolejzej, říkám.

A nechci žádné řeči! Chci svůj úpis!

Odejde.

SOLANIO Tak takhle zatvrzelou lidskou sketu

svět ještě neviděl.

ANTONIO Jen ho nech jít.

Prosit ho dál je zhola zbytečné.

Můj život chce. A já vím dobře proč:

mnohokrát pomohl jsem nešťastníkům,

co pro dluhy mu spadli do spárů.

Proto mě nenávidí.

SOLANIO Takový

úpis náš dóže jistě neuzná.

ANTONIO Náš dóže nesmí popřít platné právo,

protože kdyby sáhl na výsady,

jimž cizinci se těší v Benátkách,

ohrozí vážně dobrou pověst státu.

Vždyť na cizincích ze všech koutů světa

závisí obchod, zisk a prosperita města.

Tak jděte. Pohromy a ztráty

mne zkřísly tak, že zítra stěží najdu

pro krvavého Žida libru masa.

Jdem, drábe! Kéž by přijel Bassanio

a viděl mne, jak za něj splácím dluh!

Odejdu.

Vystoupí Porcie, Nerissa, Lorenzo, Jessika a Baltazar,

Porciin sluha.

LORENZO Před vámi bych to možná neměl říkat,

vy ale, madam, ctíte přátelství

jak božský, ryzí cit, když s pochopením

snášíte nepřítomnost svého muže.

Znát ale, komu děláte tu službu,

jakému šlechtici to pomáháte,

jakého přítele v něm má váš pán,

přineslo by vám to víc radosti,

než jakou skýtá běžná laskavost.
PORCIE Dobrého skutku nelituji nikdy,
ani teď. Neboť když dva přátelé
v hovoru spolu tráví dlouhý čas
a duše mají spjaté poutem lásky,
pak jistě oba podobni si budou
povahou, duchem, způsoby i vzhledem,
proto si myslím, že i Antonio,
nejbližší přítel přece mého pána,
musí být ve všem zrovna jako on.
Pak z pekla krutosti jsem vykoupila
předobraz vlastní lásky a to je,
jak já to vidím, zásluha jen malá.
Tohle zní skoro jako sebechvála,
takže s tím dost a radši změňme téma:
až do návratu mého pána, slyšíš,
svěřuji do tvých rukou, Lorenzo,
veškerou správu téhle domácnosti.
Já zatím nebi dala tajný slib,
že v modlitbách a tiché meditaci
vyčkávat budem spolu s Nerissou
návratu našich manželů a pánů.
Dvě míle odsud nachází se klášter
a tam se uchýlíme. Velmi bych
si přála, abys mi teď neodmítl

úkol, co ukládá ti moje láska

i jistá nutnost.

LORENZO Ze srdce rád, madam,

vyslyším každé vaše dobré přání.

PORCIE Mí sloužící jsou o všem zpraveni:

vás s Jessikou budou respektovat,

jak byli byste já a Bassanio.

Ved'te si dobře, než se zase sejdem.

LORENZO Ať provázejí vás jen šťastné chvíle.

JESSIKA Přeju vám pohodu a štěstí, madam.

PORCIE Za vaše slova dík a s radostí

vám oplácím to přání. Buďte sbohem.

Odejdou Jessika a Lorenzo.

Baltazare,

sloužil mi vždycky poctivě a věrně,

tak dokaž to i teď. Vem tenhle dopis,

a co ti síly stačí, spěchej

s ním do Padovy. Dáš ho do rukou

Bellariovi, mému bratranci,

a šaty a spisy, co ti dá, hled'

co nejrychleji, slyšíš, doručit

až na místo, kde obecní je přívoz,

co jezdí do Benátek. Neplýtvej

slovy a jed'! Já tě tam budu čekat.

BALTAZAR Už letím, madam, letím jako vítr!

PORCIE Pojd', Nerisso. Mám záměr, o němž nevíš.

Uvidíme své manžely. A dřív
než oni stačí na nás vzpomenout.

NERISSA A oni nás snad vidět nebudou?

PORCIE Budou. Leč obě přestrojené tak,
že přiřknou nám hned to, co nemáme.

A já se s tebou vsadím o cokoli,
že až se převlékneme za mladíky,
budu z nás obou já ten pěknější
a dýku nosit s větší elegancí,
mutovat budu jako píšťalička
a cupitání změním v rázný krok,
chvástat se budu jako frajer,
co mluví hlučně o rvačkách a ženských,
pikantní historky si navymýšlím
o vzácných dámách, co mne milovaly,
já je však odmrštil a ony chřadly,
až z toho měly smrt, a já se kál,
že jsem, ač nerad, všechny pozabíjel.
A tolik jiných malých lží jim nalžu,
až budou říkat, že jsem zelenáč.

Mám v hlavě tisíc těchhle hloupých kousků.

NERISSA A to se jako dáme na mužské?

PORCIE No, dovol, copak to je za otázku?

Vyložit by se dala necudně!

Ted' pojd', a já ti vyložím svůj plán,

až budem v kočáře. Má na nás čekat

u brány parku. Aby tam už byl!

Urazit musíme dnes dvacet mil.

Odejdou.

Vystoupí Lancelot a Jessika.

LANCELOT Jistě, dejte na mě. Hříchy otců padnou na hlavu dětem. Takže mám o vás doopravdy strach. Vždycky jsem vám říkal pravdu, a teď k vám mluvím po úkladném zvážení celé věci. Takže hlavu vzhůru, neboť než se nadějete, budete zatracena, dejte na mě. Můžete se ovšem kojít jednou nadějí, ale je to pěkný bastard, to vám povím.

JESSIKA Jakou nadějí se můžu kojít, prosím tě?

LANCELOT Kojte se nadějí, že vás nezplodil váš otec a že nejste dcerou Žida.

JESSIKA Bastardská naděje, jen co je pravda! Tak na mě padnou hříchy mojí matky.

LANCELOT Obávám se, že jste zatracená z otcovy i z matčiny strany. Když se chci vyhnout Scylle, vašemu podlému otci, padnu na Charybdu, vaši padlou matku. Zatracená jste tak jako tak.

JESSIKA Spasí mne můj manžel. Udělal ze mne křesťanku.

LANCELOT Tím hůř pro něj! Nás křesťanů bylo předtím habaděj - tak akorát, abysme jeden vedle druhého mohli bez problémů žít. Tohle dělání křesťanů ještě zvýší ceny vepřového, dejte na mě. Až budou všichni jíst vepřový, nebude k dostání ani za moc velké prachy.

Vystoupí Lorenzo.

JESSIKA Řeknu to na tebe manželovi, Lancelote. Právě přichází.

LORENZO Začnu žárlit, Lancelote. Co si to špitáte pokoutně s mou ženou?

JESSIKA Nemáš důvod, Lorenzo. Lancelot a já jsme ve při. On mi tady bez okolků říká, že nenajdu v nebi milost, protože jsem dcera Žida, a ty prý zas nejsi dobrý člen obce, protože obracíš Židy na křesťanství a zvedáš tak ceny vepřového.

LORENZO (Lancelotovi) To já si obci zodpovím, ale cos zvedal ty, co, když obcovals s mou ženou? ať se jí z toho zvedlo břicho, Lancelote, co?

LANCELOT Zvedlo nezvedlo, nezvedená proto není. Hlavně, že se to povedlo. Bylo to povznášející, to vám povím, pane.

LORENZO Hrát se slovy si umí každý hlupák! Blíží se doba, myslím, kdy nejlepším projevem moudrosti bude ticho. Žvatlání bude leda pro papoušky. Jdi dovnitř, chlape, a poruč, ať pohnou s tím obědem, ať to lítá.

LANCELOT Už se stalo. Všem se sbíhají sliny jako divý.

LORENZO Nech si ty vtípky, proboha! Jdi a řekni jim, ať nosí na stůl!

LANCELOT Nosy na stůl, jak si račte přát, pane.

LORENZO Prostě ať prostřou, ksakru.

LANCELOT Jen když ne sprostě, to bych nemoh, pane.

LORENZO On si nedá pokoj! Chceš na mě prostě a jasně vystřílet veškerý svůj vtip? Pochop už konečně, prosím, co ti prostě a jasně říkám: jdi a řekni ostatním, ať prostřou, nanosí jídlo na stůl, ať můžem zasednout k obědu.

LANCELOT Pokud jde o stůl, pane, nanosíme ho na jídlo, pokud jde o jídlo, pane, prostřeme ho na stůl, a pokud jde o to vaše zasedání, pane, ponecháme ho zcela vašemu vzácnému libosklonu.

Odejde.

LORENZO Z těch jeho slov až rozum přechází! Ten blázen si snad v hlavě sešikoval

armádu slovních hříček. Znáám víc šašků,

co stojí výš než on, leč v hlavě nosí

podobné harampádí: prázdný vtip

je pro ně víc než obsah. Jak se vede, Jessiko? A jak se ti líbí, řekni,

má lásko, žena pana Bassania?

JESSIKA Moc, nevýslovně moc. Pan Bassanio

by měl být přímo ztělesněná ctnost,

když ve své paní našel tolik blaha, že na zemi si užívá slast nebes -

buď nad zemi si zaslouží ten dar,

anebo nikdy nesmí do nebe.

Kdyby se v nebi vsadili dva bozi

o pozemské dvě ženy, z nichž jedna by

byla Porcie, na druhou by museli
přisadit, neboť nemá sobě rovné
na tomhle ubohém a drsném světě.

LORENZO Ty ve mně stejně dobrého máš muže,
jak dobrou manželkou je Porcie.

JESSIKA Jen se mě zeptej, a já ti řeknu své.

LORENZO Později, lásko, teď nás čeká oběd.

JESSIKA Jen se dej chválit, dokud se mi chce.

LORENZO Řekneme si to radši u stolu.

Cokoli řekneš, tam to dobře strávím,
lásko.

JESSIKA Udělám z tebe lahůdku!

Odejdou.

Vystoupí dóže, velmožové, Antonio, Bassanio, Salerio
a Graziano.

DÓŽE Antonio je tady?

ANTONIO K službám, pane.

DÓŽE Je mi tě líto. Proti tobě stojí
nelidská sketa, co je jako kámen,
a nezná soucit, milosrdenství
či špetku slitování.

ANTONIO Slyšel jsem,
že Vaše Milost snažila se zmírnit
tu jeho tvrdost. On však trvá na svém
a zákon nezná způsob, jak mne dostat

z dosahu jeho zášti. Proto, pane,

chci trpělivě čelit jeho vzteku.

Mou zbraní budiž vyrovnaná mysl,

s níž hodlám snášet krutou zavidlost.

DÓŽE Jděte a předvolejte k soudu Žida.

SALERIO Je za dveřmi a právě přichází.

Vystoupí Shylock.

DÓŽE Ustupte, ať nám stane tvář v tvář.

Všichni si myslí, Shylocku - já též -,

že do poslední chvíle předvádíš

svou krutost, abys tak svou slitovnost

dal tím víc na podiv, čím podivnější

se nám všem zdá tvá předstíraná zášť.

A jak teď vymáháš svou pokutu,

tu libru masa z ubožáka kupce,

tak zapomeneš nejen na úpis,

leč laskavostí jat a dobrotou,

odpustíš mu i polovinu dluhu.

V slitovnou úvahu vem těžké ztráty,

co dolehly mu na bedra tak krutě,

že zdrtily by královského kupce

a v hrudi z kovu, v srdci z křemene,

v nejtvrdějším Turkovi či Tatarovi,

co k jemnocitu nebyl vychován,

by vykřesaly skutek slitování.

Čekáme vsichni vlídné slovo, Žide.

SHYLOCK Můj záměr ráčí Vaše Milost znát:

při svatém sabatu jsem přísahal,

že budu trvat na svém úpisu.

Když mi to upřete, pak ohrozíte

zákonná práva svobodného města.

A proč že chci spíš libru mršiny

než třikrát tisíc dukátů, aha?

Protože proto. Pouhý rozmar. Stačí?

Co když mám třeba v domě krysu, co,

a milerád dám třeba deset tisíc,

aby ji otrávil? Stačí vám to?

Někdo se štítí pečeného vepře,

někdo zas šílí, sotva vidí kočku,

pro změnu jiný neudrží moč,

jak slyší kvílet dudy. Náklonnost,

ta paní vášně, řídí se jen tím,

co ráda a co nerada, a dost.

Jak nelze říct, proč někdo nesnese

už jenom pohled na pečené sele

či neškodnou a užitečnou kočku,

proč jiného zas kvílející dudy

uráží tak, že spustí se mu moč,

a pohoršen sám, pohoršuje druhé,

tak ani já říct nemohu a nechci,

proč vedu spor, v němž vyhraju-li, ztratím.

Hluboce nenávidím Antonia,

vzbuzuje ve mně jenom ošklivost.

Já jiný důvod nemám. Stačí vám to?

BASSANIO To není odpověď! Ty nemáš cit,

když takhle omlouváš svou nelidskost.

SHYLOCK Nejsm tu, abych odpovídal tobě.

BASSANIO Což každý zabíjí, co nemá rád?

SHYLOCK Nenávidíme to, co nechceme zabít?

BASSANIO Což z urážky hned vzchází nenávisť?

SHYLOCK Co, ty by ses dal dvakrát uštknout hadem?

ANTONIO Vždyť mluvíš s Židem, myslí na to, prosím.

To můžeš spíš stát někde na pobřeží

a hučet do vln, aby přestal příliv;

to už spíš můžeš domlouvat se s vlkem,

proč bečí ovce, které sežral jehně;

to už spíš můžeš kázat horským smrkům,

ať nešumí a stojí bez pohnutí,

když do nich perou rozběsněné vichry,

i tvrdost samu snáze obměkčíš,

než obměkčil bys, co je ještě tvrdší -

Židovo srdce. Proto prosím snažně,

už žádné přimluvy a domluvy,

a skončeme to věcně podle práva:

chci rozsudek, a Žid ať má svou vůli.

BASSANIO Místo tří tisíc nabízím ti šest.

SHYLOCK Ze šesti tisíc kdyby každý dukát

šest částí měl a z každé z nich byl dukát,

já bych je nepřijal. Chtěl bych svůj úpis.

DÓŽE Jak v milost doufat chceš, když žádnou neznáš?

SHYLOCK Mám se bát soudu? Jsem snad něčím vinen?

Mnoho z vás vlastní otroky, co slouží

vám jako vaše hovada a psi,

k nejhorší robotě je používáte,

protože jste je koupili. Když řeknu:

"Dejte jim volnost, vdejte za ně dcery,

proč mají v potu dřít, ať ustelou

si měkce jako vy, ať osladí

si patro lahůdkami," odpovíte:

"Jsou přece naši." Odpovím vám stejně:

Ta libra masa, co si od něj žádám,

je draze koupená: je má a já ji chci.

Kdo mi ji upře, poplive váš zákon!

Benátské dekrety pak ztratí moc.

Chci rozsudek, aha: tak dostanu ho?

DÓŽE Je naším právem odročit teď soud,

než dostaví se k němu Bellario,

učený doktor, pro něhož jsem poslal,

aby věc rozhod.

SALERIO Venku čeká posel

s dopisy od doktora, milosti,

dorazil právě z Padovy.

DÓŽE Přineste dopisy! A posel ať jde dál!

BASSANIO Buď zdrav a hlavu vzhůru, Antonio!

Dřív dám své maso, kosti, krev a všechno,

než Žid ti vezme jednu kapku krve.

ANTONIO Jsem nakažená, černá ovce stáda

a nazrálý jsem k smrti. Nejslabší

plod padá k zemi nejdřív - tak i já.

Uděláš nejlíp, milý Bassanio,

budeš-li žít a psát můj epitaf.

Vystoupí Nerissa.

DÓŽE Z Padovy přišels, od Bellaria?

NERISSA Tak jest, můj pane. Bellario zdraví.

(Shylock si brousí nůž o podešev.)

BASSANIO Pročpak tak úporně si brousíš nůž?

SHYLOCK Pokutu vyříznout chci z bankrotáře.

GRAZIANO Ne o podešev, ale o svou duši

si brousíš, Žide, nůž. Leč žádný kov -

popravčí sekera tak ostrá není

jak tvá zášť? Žádnou prosbu nevyslyšíš?

SHYLOCK Ne, žádnou, na niž stačil by tvůj vtip.

GRAZIANO Buď proklet, krutý, neúprosný pse,

tvůj život sám je křivda na lidstvu!

Uděláš ještě ze mě kacíře,

protože začnu s Pythagorem věřit,
že duše zvířat občas vlévají se
do lidských těl. Tvůj podlý duch vlád vlku,
co vraždil lidi. Když ho věšeli,
ulétla jeho duše z šibenice
do lůna hříchu, v němž jsi ležel ty,
vlila se do tebe a od té doby
máš dravé, vlčí, krvelačné pudy.
SHYLOCK Z úpisu pečeť neserveš svým křikem,
tak raděj zmírní hlas a šetří plíce.
Vysprav svůj rozum, než se zřítí,
mládenče. Na mé straně stojí zákon.
DÓŽE Bellario nám v listě doporučí
mladého učeného doktora.
Kdepak je?
NERISSA Stojí rovnou za dveřmi
a čeká, zda ho přijmete či ne.
DÓŽE Z celého srdce rád. Tři nebo čtyři
mu jděte naproti a uveďte ho.
Já soudu přečtu Bellariův dopis.

"Na vědomost dávám Vaší Milosti, že Váš dopis mne zastihl velmi nemocného, avšak ve chvíli, kdy dorazil Váš posel, dlel u mne zrovna na návštěvě můj milý přítel, mladý doktor z Říma jménem Baltazar. Seznámil jsem ho s příčinou sporu mezi Židem a kupcem Antoniem. Dlouho jsme spolu listovali v knihách. S mým míněním je dokonale obeznámen, posílil je vlastní učeností - její rozsah vzbuzuje mou nejvyšší chválu - a veze vám je na mou žádost, aby vyhověl přání Vaší Milosti místo mne. Snažně Vás prosím, aby mu jeho mládí ve Vašich očích neubralo pranic na úctě a důvěryhodnosti, neboť jsem jakživ neviděl tak moudrou hlavu na tak mladém těle. Zůstavuji ho Vašemu laskavému přijetí. Jeho způsobilost osvědčí sám před soudem nepochybně lépe, než činí to můj list."

Vystoupí Porcie jako Baltazar.

Tolik mi píše moudrý Bellario

a tady, zdá se, přichází pan doktor.

Dejte mi ruku. Jdete od Bellaria?

PORCIE Ano, můj pane.

DÓŽE Buďte vítán. Posad'te se.

Jste obeznámen, pane, s předmětem

sporu, jímž zabývá se tento soud?

PORCIE Jsem o té kauze dokonale zpraven.

Kdo z vás je tady kupec a kdo Žid?

DÓŽE Shylocku, Antonio, předstupte!

PORCIE To vy jste Shylock?

SHYLOCK Shylock je mé jméno.

PORCIE Ta vaše pře je, pravda, trochu zvláštní,

z hlediska ovšem benátského práva

váš postup nelze v ničem napadnout.

(Antoniovi) A vy jste vydán jemu na milost?

ANTONIO Ano, jsem.

PORCIE Takže úpis přiznáváte?

ANTONIO Ano.

PORCIE Pak musí Žid být milosrdný.

SHYLOCK Musím? A kdo mě donutí, aha?

PORCIE Milosrdenství nelze vynutit.

Snáší se z nebe jako něžný déšť

na zprahlou zem. Je dvojím požehnáním:

kdo dává, blažen jest jak ten, kdo bere.

Největší mocí mocných je a králi

na trůně sluší víc než koruna.

Žezlo je znakem světské moci králů,

v něm sídlí respekt, úcta k majestátu,

hrůza a strach, co vzbuzovat má král;

slitovnost však má vyšší moc než žezlo.

Vždyť její trůn je samo srdce králů,

ba projevem je samotného Boha -

pozemská moc se nejvíc blíží Bohu,

když soucit změkčí právo. Proto, Žide,

ač soudíš se tu o své právo, považ,

že pouhé právo nikoho z nás přece

nespasí. Modlíme se o slitovnost

a stejná modlitba nás všechny učí

milosrdnosti k jiným. Mluvím tak,

jen abych zmínil, co tu právem žádáš.

Budeš-li trvat na svém, tento soud

odsoudit musí benátského kupce.

SHYLOCK Mé skutky na mou hlavu! Žádám zákon,

pokutu žádám za propadlý úpis.

PORCIE On není schopen sumu zaplatit?

BASSANIO Já tady před soudem ji za něj skládám,

a dvojnásobnou! Nestací-li to,

slibuji částku desetkrát vyšší

a ručím za ni rukou, hlavou, srdcem.

Jestli snad tohle nestačí, je jasné,

že jde víc o zášť nežli o právo.

Vezměte, prosím, zákon do svých rukou,

veliké dobro splat'te malým zlem,

na uzdě držte vůli toho d'ábla.

PORCIE To nesmí být. V Benátkách není moc,

co změnila by zavedený zákon.

Stal by se z toho špatný precedens

a chyby, co by z toho vzoru vzešly,

by zaplavily stát. To nesmí být.

SHYLOCK Daniel přišel k soudu, Daniel!

Ó mladý moudrý sudí, jak tě ctím!

PORCIE Smím vidět úpis, prosím?

SHYLOCK S radostí,

vážený pane doktore, zde je.

PORCIE Dostaneš třikrát tolik, Shylocku.

SHYLOCK Já přísahal! Má přísaha je v nebi!

Mám zatratit se křivou přísahou?

Ne, ani za Benátky!

PORCIE Dobrá: úpis

je propadlý a Žid má plné právo

na libru masa. Vyříznout smí ji

kupci co nejblíže srdce. (Shylockovi) Slituj se.

Třikrát víc peněz vem. Smím zničit úpis?

SHYLOCK Až dostanu, co úpis stanoví.

Jste zřejmě poctivý a dobrý soudce,
zákony znáte a váš výklad byl
nadmíru fundovaný. Jménem práva,
jehož jste oporou a pilířem,
vyneste rozsudek. Přisahám vám tu,
že není v moci lidské výmluvnosti
změnit můj názor. Trvám na úpisu.

ANTONIO Z celého srdce prosím ctěný soud:

vyřkněte rozsudek.

PORCIE Zde tedy je:

pro jeho nůž si připravte svá prsa.

SHYLOCK Vznešený soudce! Skvělý mladý muži!

PORCIE Neb podle zákona lze ve všem všudy

pokutu oprávněně vymáhat,

přesně jak tento úpis stanoví.

SHYLOCK Máš pravdu, moudrý nesmlouvavý soudce!

Oč starší jsi, než napovídáš vzhledem!

PORCIE (Antonioví)

Odhalte tudíž prsa.

SHYLOCK Hrud', aha!

Tak říká úpis, vid'te, vzácný pane!

A "nejblíž u srdce". Tak to tam stojí!

PORCIE Právě tak. Je tu váha na vážení masa?

SHYLOCK Váhu jsem, prosím, připravil už předem.

PORCIE Felčara zjednej, Žide, na svůj účet,
ať obváže ho, nebo vykrvácí.

SHYLOCK To taky stojí psáno v úpisu?

PORCIE Výslovně to tam není, však co na tom -
ta troška lidskosti ti neuškodí.

SHYLOCK Ať hledám, jak hledám, v úpise to není.

PORCIE A co ty, kupče, chceš nám něco říct?

ANTONIO Jen že jsem obrněn a připraven.

Podej mi ruku, Bassanio. Sbohem.

Netruchli, že jsem pro tě takhle dopad.

Štěstěna ke mně byla laskavější,
než bývá zvykem. Jejím přičiněním
kdejaký chudák přežije své jmění,
pohaslým zrakem, s čelem plným vrásek
nuznému stáří hledí tváří v tvář -
té dlouhé strážně byl jsem ušetřen.

Pozdravuj ode mne svou vzácnou paní.

Řekni jí, jak jsem zemřel, jak jsem tě
měl rád, mluv o mně pěkně po mé smrti.

A když vše vypovíš, nech soudit ji,
zda přítele měl kdysi Bassanio.

A lituj jen, žes přišel o přítele,
co nelituje, že ti splatil dluh.

Stačí jen, aby Žid říz do hloubky,
a já dluh splatím vmžiku celým srdcem.

BASSANIO Mám ženu, Antonio, co je mi drahá

jako sám život, ale život sám,

svou manželku, ba ani celý svět

necením nad tvůj život. Radši bych

je všechny ztratil, všechny obětoval

tomuhle d'áblu, abych spasil tebe.

PORCIE Slyšet tu nabídku tvá manželka,

moc by ti za ni nepoděkovala.

GRAZIANO Prohlašuji, že miluji svou ženu.

Přál bych si nejvíc, aby byla v nebi

a shůry obměkčila toho psa.

NERISSA Máš velké štěstí, že tě neslyšela,

jinak by bylo u vás doma rušno.

SHYLOCK Křesťanští manželé, aha! Mám dceru:

z Barabášova plemene kéž byl

by radši její manžel, jen ne křesťan.

Plýtváme časem. Prosím rozsudek.

PORCIE Soud přiznává ti tímto ze zákona

z kupcova těla jednu libru masa.

SHYLOCK Ó, spravedlivý soudce!

PORCIE Soud ukládá ti tímto ze zákona

z kupcovy hrudi maso vyříznout.

SHYLOCK Učený soudce! Výrok, jak má být.

(Antoniovi) Připrav se.

PORCIE Počkej. Ještě maličkost.

Úpis ti nedal ani kapku krve,
výslovně stojí tu jen "libra masa".
Vyříznout můžeš tedy libru masa,
však prolíješ-li jednu kapku
křesťanské krve, tvoje pozemky
a všechno zboží podle zákona
propadnou ihned benátskému státu.
GRAZIANO Ó spravedlivý soudce! Slyšels, Žide?
Učený soudce!

SHYLOCK To že říká zákon?

PORCIE Sám uvidíš. Chtěls právo, máš je mít,
a možná víc, než budeš si sám přát.

GRAZIANO Učený soudce! Co ty na to, Žide?

SHYLOCK Dejte mi tedy třikrát tolik peněz,
a křesťan ať si jde!

BASSANIO Zde jsou.

PORCIE Počkat!

Žid dostane jen spravedlnost. Počkat!

Dostane, co je v úpisu, nic víc!

GRAZIANO Ó Žide! Spravedlivý, moudrý soudce!

PORCIE Proto se připrav vyříznout to maso.

Neprolej žádnou krev a vyřízni

ne víc, ne míň než právě jednu libru.

Bude-li maso vážit víc či míň

než přesně jednu libru, byť by to

byla jen pouhá dvacetinka gramu,

a jazýček vah pokud vychýlí se

třeba jen o jediný vlas, tak zemřeš

a tvoje zboží zkonfiskuje stát.

GRAZIANO Daniel, druhý Daniel, vid', Žide?

Kdopak se komu dostal na kobytku?

PORCIE Nač čekáš, Žide? Vem si, co je tvé.

SHYLOCK Vraťte mi dluh a nechte mě už jít.

BASSANIO Ty peníze jsem připravil. Zde jsou.

PORCIE Před celým soudem už je odmítl.

Dostane spravedlnost a svůj úpis.

GRAZIANO Daniel, říkám, druhý Daniel!

Dík, žes mě naučil to slovo, Žide.

SHYLOCK Ani svůj dluh že nedostanu zpátky?

PORCIE Úpis ti dává jenom libru masa.

Na vlastní nebezpečí si ji vem.

SHYLOCK Ať mu ji třeba požehná sám čert!

Mám toho dost a jdu.

PORCIE Jen počkej, Žide.

Zákon s tebou ještě nedomluvil.

Benátské právo stanoví též tohle:

prokáže-li se snad, že cizinec

ať nepřímo či přímo ukládal

o život benátskému občanovi,

pak straně, proti níž se úklad činil,

propadá půlka jmění provinilce,
druhá půl půjde do pokladny státu
a život viníka pak závisí
výhradně na milosti dóžete.

A v této tísní nacházíš se ty.

Řízení soudu jasně prokázalo,
žeš nepřimo, a dokonce i přímo
o život ukládal zde přítomnému,
kterýmžto aktem vystavil ses všem
mnou uvedeným břemenům a sankcím.

Klekni a o milost pros vévodu.

GRAZIANO Snažně pros, ať se smíš jít oběsit!

Celé tvé jmění právě propadlo,
v důsledku čehož nemáš na oprátku
a budeš viset za peníze státu.

DÓŽE A bys však poznal křesťanského ducha,
dávám ti milost dřív, než o ni řekneš.

Půl tvého jmění získá Antonio,
druhou půl stát, což tvoje pokání
proměnit může jenom na pokutu.

PORCIE Což netýká se půle Antonia.

SHYLOCK Nač je mi život! Vemte si ho taky!

Vezme mi dům, kdo vezme pilíře,
o něž se opírá můj dům. Můj život
vezme, kdo vezme moje živobytí.

PORCIE (Antoniovi) A jakou milost může čekat od vás?

GRAZIANO Oprátku zdarma, proboha, nic víc!

ANTONIO Když dóže sám a soud mu odpustí

pokutu za propadlou půlku jmění,

mně postačí, když budu spravovat

tu druhou půlku s tím, že odevzdám ji

po jeho smrti tomu šlechtici,

co nedávno mu z domu unes dceru.

Dvě další věci: za tu laskavost

Žid ihned přejde na křesťanskou víru

a tady před soudem se upíše,

že vše, co bude vlastnit, po něm zdědí

jeho zet' Lorenzo a jeho dcera.

DÓŽE To všechno udělá, sic odvolám

milost, co jsem mu právě udělil.

PORCIE Spokojen, Žide? Ano?

SHYLOCK Spokojen.

PORCIE Písaři, sepiš darovací list.

SHYLOCK Prosím vás, dovolte mi odejít.

Cítím se zle. Ten list mi pošlete

k podpisu.

DÓŽE Jdi, však učiň, co jsi řek.

GRAZIANO U křtu mít budeš kmotry jenom dva.

Být já tak soudcem, měl bys kmotrů dvanáct

a šibenici místo křtitelnice.

Odejde Shylock.

DÓŽE Mohu vás pozvat na večeři, pane?

PORCIE Pokorně, Milosti, se omlouvám.

Ještě dnes na noc musím do Padovy,

takže je nutné vyrazit hned teď.

DÓŽE Škoda, že nemáte víc času, pane.

(Antoniovi) Odměň se, prosím, panu doktorovi,

myslím, že věru za mnohé mu dlužíš.

Odejde dóže s družinou.

BASSANIO (Porcii) Převzácný pane, vaše moudrost dnes

zprostita mne i mého přítele

tíživých pokut. Za tu milou péči

vám chceme nabídnout tři tisíce

zlatých, co původně měl dostat Žid.

ANTONIO A nadto zůstanem vám zavázáni

láskou a službou až na věky věků.

PORCIE Nejlepší odměnou je spokojenost.

Pomohl jsem vám a jsem spokojen,

což pokládám za velmi slušný plat.

O peníze mi zatím nešlo nikdy.

Znejte se ke mně, až se příště sejdem.

Musím už běžet. Mějte se tu dobře.

BASSANIO Vážený pane, dejte si říct, prosím.

Vezměte od nás něco na památku,

ne plat. Dvě věci, prosím, dopřejte mi:

neodmítněte mě a odpusťte mi.

PORCIE Když jinak nedáte.

(Antoniovi) Chci rukavice.

Budu je nosit jenom kvůli vám.

(Bassaniovi) A kvůli vám si vezmu zas váš prsten.

Proč odtáhl jste ruku? Já víc nechci.

Odmítnout tohle není laskavé.

BASSANIO Ten prsten chcete? Vždyť je to jen tretka!

Stydím se něco takového dát.

PORCIE Ale já, pane, jiného nic nechci.

Čím víc se dívám, tím víc se mi líbí.

BASSANIO O cenu, věřte, pane, tady nejde.

Nejdražší prsten v Benátkách vám dám,

vyvolavače zjednám, ať ho najde,

jenom když tenhle nebudete chtít.

PORCIE Umíte, pane, štědře nabízet.

Řeknete nejdřív, ať si něco přeju,

teď říkáte mi, zdá se, že jsem žebrák.

BASSANIO Ten prsten, pane, dala mi má žena

a já jí musel svatosvatě slíbit,

že neprodám ho, ani neztratím.

PORCIE Lidé si vždycky najdou výmluvu.

Pakliže vaše žena není blázen

a ví, čím zasloužil jsem si ten prsten,

nebude vám snad, pane, míti za zlé,

že dal jste mi ho, ne? Tak buďte sbohem.

Odejdou Porcie a Nerissa.

ANTONIO Dej mu ten prsten, prosím, Bassanio.

Zvaž jeho zásluhy a moji lásku

a porovnej je s příkazem své ženy.

BASSANIO Běž, Graziano, dožeň ho a dej

mu tenhle prsten, a pak ho zkus přivést

k Antoniovi. Honem! Pospěš si!

Odejde Graziano.

Pojď, společně teď půjdem k tobě domů

a časně zrána spěšně vyrazíme

k nám do Belmontu. Jdeme, Antonio!

Odejdou.

Vystoupí Porcie a Nerissa.

PORCIE Zjisti, kde bydlí Žid a k podpisu

mu dej ten úpis. Večer odjedem

a budem doma o den dřív než muži.

Ten úpis přijde Lorenzovi k duhu.

Vystoupí Graziano.

GRAZIANO Dobře, že jsem vás dostihl, vzácný pane.

Bassanio, můj pán, vše uvážil,

posílá prstýnek a zve vás k sobě

dnes na večeri.

PORCIE Dnes to není možné,

však jeho prsten s díky přijímám.

Vyříd'te mu to, prosím. Ještě něco:

zaveď'te sluhu k Shylockovu domu.

GRAZIANO Milerád.

NERISSA (Porcii) Na slovíčko, mohu, pane?

(Stranou) Já z něho zkusím vymámit ten prsten,
co odpřisáh mi, že ho nikdy nedá.

PORCIE Jistě se ti to povede. Jak budou

přisahat, že je dali mužům! Jak je

zpražíme! Přísahy jim vrátíme

i s úroky. Jdem. Víš, kde mě máš hledat.

Odejde.

NERISSA Ukážete mi, prosím vás, ten dům?

Odejde.

Vystoupí Lorenzo a Jessika.

LORENZO Jak měsíc září. V noci jako tahle,

kdy sladký vánek něžně líbal stromy,

co v tichu stály, v noci jako tahle

vystoupil Troilus na trojanské hradby

a vyvzdychával duši k řeckým stanům -

to pro Kressidu.

JESSIKA V noci jako tahle

zrosenou trávou brouzdala se Thisba,

když vyděsil ji noční přízrak lva

a ona prchla.

LORENZO V noci jako tahle

na pustém mořském břehu stála Dido,
s vrbičkou v ruce vábila svou lásku
zpět do Kartága.

JESSIKA V noci jako tahle

Médea sbírala ty byliny,
z nichž omlád Aison.

LORENZO V noci jako tahle

se z domu Žida kradla Jessika
a s marnotratným milým uprchla
z Benátek do Belmontu.

JESSIKA V noci jako tahle

Lorenzo potom přísahal jí lásku,
duši jí ukrad přísahami lásky,
z nichž každá lhala.

LORENZO V noci jako tahle

si Jessika, ta krásná potvůrka,
milého vzala na paškál, leč on
jí odpustil.

JESSIKA Hned bych ti dala trumf,

ale teď budu zticha, někdo jde.

Vystoupí posel.

LORENZO Kdo přichází tak rychle v nočním tichu?

POSEL Přítel!

LORENZO Že přítel? Tvoje jméno, příteli?

POSEL Stefano jméno mé a nesu zprávu,
že moje paní bude před rozbřeskem
zde v Belmontu. Ted' chodí po božích
mukách a vkleče se vždy pomodlí
za šťastné manželství.

LORENZO A kdo je s ní?

POSEL Jen svatý poustevník a její služka.

Povězte, prosím, vrátil se můj pán?

LORENZO Ne, ani zprávu od něj nemáme.

Pojďme ted' dovnitř, prosím, Jessiko,

a připravme obřadné uvítání,

jaké si zaslouhuje paní domu.

Vystoupí Lancelot.

LANCELOT Jede, jede, poštovský panáček, tradá, hola hej!

LORENZO Kdo to volá?

LANCELOT Kde je pan Lorenzo, tradá, tradá, pan Lorenzo,
hola hej!

LORENZO Nech toho hulákání, chlape mizerná: tady.

LANCELOT Tradá! Kde tady, kde tady?

LORENZO Tady.

LANCELOT Tak mu vyříd'te, že mám pro něj poštu, roh
plnej dobrejch zpráv. Ještě před ránem sem dorazí
můj pán.

LORENZO Pojď dovnitř, lásko, vyčkejme jich tam.

A vlastně proč? Proč máme chodit dovnitř?

Stefano, příteli, dej vědět všem,
že tvoje paní už je nablízku
a hudebníky pošli na zahradu.
Jak sladce spí zář lunny na palouku!
Tady si sedneme, a hudba ať
nám hladí sluch. Vždyť noc a hebké ticho
sluší těm sladkým, harmonickým tónům.
Posaď se, Jessiko. Báň nebe, hle,
je hustě posázena paténami zlata.
Nejmenší planeta, k níž dohlédneš,
zní hudbou sfér jak na nebeském kůru,
co zpívá jasnozřivým cherubínům.
Táž hudba je i v nesmrtelných duších,
hrubý háv ale smrtelného těla
je svírá tak, že neslyšíme nic.
Vystoupí hudebníci.
Pojďte a hymnem Dianu nám vzbudíte!
Líbezným nápěvem tak oblažujte sluch,
až hudbou přivábíte svoji paní.

(Hudba.)

JESSIKA Ve mně však hudba vzbuzuje spíš vážnost.

LORENZO To že se na ni upneš celou myslí.

Všimni si stáda divokého skotu
či skotačivých nezkcrocených hříbat,
jak vyvádějí, řehtají a bučí,

neboť v nich prudce kypí horká krev.

Když zaslechnou však zatroubení trubky

či dotkne-li se jejich sluchu hudba,

tu zarazí se hned a lítý zrak

jím mocí hudby zkrotne v mírný pohled.

To proto Orfeus moh písni pohnout

stromy a kameny a povodněmi.

Nic není hrubé, tvrdé, vzteklé dost,

aby to hudba nedovedla změnit.

Člověk, co nemá v sobě milost hudby,

jehož se netkne soulad krásných tónů,

je schopen zradit, vraždit, krást a plnit

a jeho duch je ztemnělý jak noc,

podsvětí černé vládne jeho touhám.

Ať nevěří mu nikdo. Slyš tu hudbu.

Vystoupí Porcie a Nerissa.

PORCIE Světlo, co vidíme, je z mého domu.

Jak daleko ta malá svíčka svítí -

tak dobrý skutek září ve zlém světě.

NERISSA Když svítil měsíc, neviděli jsme ji.

PORCIE Tak větší světlo zastíňuje menší.

Zástupce krále svítí jako král,

dokud je král pryč, pak se jeho moc vytratí jako vnitrozemská říčka,

co do moře se vlévá. Hudba, slyšíš?

NERISSA Ta hudba, madam, z vašeho je domu.

PORCIE Nic není dobré samo o sobě.

Ta hudba zní mi krásněji než za dne.

NERISSA Ticho jí dává větší cenu, madam.

PORCIE Vždyť vrána zpívá krásně jako skřivan,

když nikdo neposlouchá. Zdá se mi,

že kdyby slavík tloukl jenom za dne,

kdy kejhá každá husa, neplatil

by za lepšího pěvce nežli střízlík.

Jen v pravou chvíli pravá cena věcí

dojde své pravé, zasloužené chvály.

Dost! Ticho! (Hudba ztichne.) Luna spí s Endymionem

a nesmíme ji vzbudit.

LORENZO To je hlas

Porcie, pokud nemýlím se zcela.

PORCIE Poznám mne jako slepec kukačku -

po špatném hlase.

LORENZO Vítejte nám, paní!

PORCIE Modlily jsme se za blaho svých mužů,

doufám, že pomohla jim naše slova.

Vrátili se už?

LORENZO Ještě ne, má paní.

Leč dorazil k nám posel se zprávou,

že se už blíží.

PORCIE Nerisso, jdi dovnitř

a řekni sluhům, ať se nezmíní

jediným slůvkem, že jsme byly pryč.

Ani vy, Lorenzo. Jessiko, vy též.

Zatroubení.

LORENZO Váš pán se blíží. To je jeho znělka.

Nevyžvaníme nic, jen buďte klidná.

PORCIE Tahle noc vypadá jak chorý den.

Je lehce pobledlá jak denní světlo,

když sluníčko se skryje za mraky.

Vystoupí Bassanio, Antonio, Graziano a jejich družina.

BASSANIO Je u nás den jak u protinožců:

když slunce zašlo, svítíte nám vy.

PORCIE Lehce vám posvítím, leč nejsem lehká:

vždyť z lehké ženy ztěžkne každý manžel.

Nechci vám, pane, dělat těžkou hlavu.

Jsme v rukou Božích. Vítejte, můj pane.

BASSANIO Dík, madam. Přivítejte mého hosta.

Toto je on. Můj přítel Antonio,

jemuž jsem nekonečně zavázán.

PORCIE Měl byste mu být velmi zavázán,

když on tak velmi zavázal se pro vás.

ANTONIO Leč ze všech závazků jsem vyvázl.

PORCIE Jste vřele vítán, pane, v našem domě,

což vyjádřit je třeba nejen slovy,

proto teď zkrátím zdvořilostní fráze.

GRAZIANO (Nerisse)

Při luně na nebesích přísahám,

že ne. Dal jsem ho tomu písařovi.

Kéž je to eunuch, slyš mne samo nebe,

když si to, lásko, takhle k srdci bereš.

PORCIE To už se hádáte? Oč vlastně jde?

GRAZIANO O zlatý prsten, tretku bez vší ceny.

Verš na něm stál, co nestál věru za nic,

plytkost, co dneska každý nožíř ryje

na nože: "Miluj mne a neopouštěj."

NERISSA Já ti dám plytkost! Verš, co nestál za nic!

Což nepřísahals, když jsem ti ho dala,

že do smrti ho budeš věrně nosit?

Že si ho vezmeš s sebou do hrobu?

Když už ne pro mne, aspoň pro ty sliby

měls mít víc respektu a nechat si ho!

On ho dá písaři! Bůh buď mi svědkem:

ten písař bude věčným holobrádkem.

GRAZIANO Až bude z něj chlap, naroste mu vous.

NERISSA To by dřív z ženské musel stát se chlap.

GRAZIANO Dal jsem ho, věř mi, jenom mladíkovi,

takový klouček, mrňous, prtě, špunt,

ne větší nežli ty byl písaříček,

náramný mluvká, chtěl ho za odměnu.

Neměl jsem prostě srdce říct mu ne.

PORCIE Provinil jste se, říkám bez obalu.

Neměl jste v úctě první dar své ženy,
co připoutal jste k prstu přísahami
a slibem přibil do těla jak hřeb.

I já jsem dala prsten svému muži -
zde je. Též slíbil, že ho nikdy nedá.

Krk na to dám, že střeží ho jak poklad,
že nesňal by ho z prstu za všechno
bohatství světa. Vy však, Graziano,
své ženě dal jste krutý důvod k žalu.

Stát se to mně, snad přijdu o rozum.

BASSANIO (Stranou) Teď abych si snad usek levou ruku,
a přísahal, že bránil jsem ten prsten.

GRAZIANO Pan Bassanio dal svůj prsten soudci,
který si o něj za odměnu řek,
a právem. Pak ten klouček, jeho písáň,
co horlivě vše zapisoval, chtěl můj.

Jak pán, tak sluha chtěli jen ten prsten.

PORCIE Jaký že prsten dal jste soudci, pane?

Doufám ne ten, co dala jsem vám já?

BASSANIO Kdybych moh ke své chybě přidat lež,
popřel bych to. Můj prsten však je pryč.

Vidíte sama, na prstu mi schází.

PORCIE A v srdci proradném vám schází věrnost.

Nepůjdu s vámi na lože, než spatřím
ten prstýnek.

NERISSA Já s tebou taky ne,
než spatřím svůj.

BASSANIO Má drahá Porcie,
kdybyste znala, komu dal jsem prsten
a kvůli komu dával jsem ten prsten,
a pochopila, proč jsem dal ten prsten,
jak strašně nerad dával jsem ten prsten,
když soudce žádal jen a jen ten prsten,
pak zmírnil by se poněkud váš hněv.

PORCIE Kdybyste znal, jak cenný je ten prsten,
a cenu té, co dala vám ten prsten,
i vlastní čest, již obsáhl ten prsten,
tak byste jistě dosud měl ten prsten.

Našel by se tak nerozumný muž -
jen kdybyste se za prsten chtěl aspoň
trochu brát -, že by měl tu troufalost
vymáhat něco, co je vám tak drahé?

Pravdu má Nerissa a já jí věřím:
nějaká ženská dostala ten prsten!

BASSANIO Ne, madam, na svou čest vám přísahám,
nemá ho žena, ale doktor práv,
co odmítl mých třikrát tisíc zlatých
a chtěl ten prstýnek. Já mu ho nedal
a on pak odjel značně rozmrzelý -
on, prosím, on, co život zachránil

zde mému příteli. Co vám mám říkat?

Musel jsem buď ten prsten za ním poslat,
anebo prostě propadnout se studem.

Nechtěl jsem nevděčností poskvřnit
svoji čest. Promiňte, má drahá paní,
při hvězdách planoucích jak svaté svíce,
být na mém místě, sama byste chtěla,
abych dal prsten tomu doktorovi.

PORCIE Ať sem moc nechodí ten váš pan doktor.

Když už má klenot, který byl mi drahý
a který vy jste kvůli mně měl chránit,
budu tak štedrá, jako jste byl vy.

Z toho, co mám, mu neodepřu nic,
ani své tělo, postel manželskou.

Poznám ho snadno, to vím zcela jistě.

Každíčkou noc mne hlídejte jak Argos.

Když jedinkrát mne zanecháte samu,
na svou čest přísahám, tu ještě mám,
že doktora si vezmu do postele.

NERISSA Já jeho písaře. Tak si dej pozor.

Zkus jedinkrát mne nechat o samotě.

GRAZIANO Jak chceš. Když chytну ho, ať písař ví,
že brko mu už nikdo nespraví.

ANTONIO Za tyhle hádky, běda, můžu já.

PORCIE Neberte si to. Vítán jste i přesto.

BASSANIO Porcie, odpusť vynucenou křivdu.

Před všemi přáteli, co tu dnes jsou,
a při tvých krásných očích, v nichž se vidím,
přisahám -

PORCIE Slyšeli jste to? No ne!

Vidí se dvojmo, v každém oku jinak,
přisahat chce, no ne, ten podvojník!

Tomu mám věřit!

BASSANIO Nech mne domluvit.

Když odpustíš mi teď, já na mou duši
napříště vždycky dodržím své sliby.

ANTONIO Já za něj jednou upsal svoje tělo,
a nebýt toho, komu dal ten prsten,
přišel bych o ně. Upíšu se znovu.

Svou duši sázím na to, že váš pán
už nikdy schválně neporuší slovo.

PORCIE Budete za něj ručit. Dejte mu
tohle. Ať ochrání ho líp než první.

ANTONIO Slib, Bassanio, že ten prsten nedáš.

BASSANIO Vždyť je to ten, co dal jsem doktorovi!

PORCIE Však ho mám od něj. Odpusť, Bassanio,
za tenhle prsten doktor se mnou spal.

NERISSA Odpusť mi taky, milý Graziano,
neboť ten oušlapek a špunt, ten písař,
za tenhle včera se mnou sdílel lože.

GRAZIANO Tohle je na mne příliš vzorná péče!

Spravovat cesty dřív, než mají výmol?

Jsme paroháči! Tomu říkám rychlost!

PORCIE Nemluvte hloupě. Nechápete nic.

Tady ten dopis přečtete si někdy.

Z Padovy přišel, od Bellaria.

Doktor jsem byla já, jak stojí v listě,

Nerissa byla písař. Lorenzo

dosvědčí, že jsme odjely hned po vás

a vrátily se teď. Já ani vevnitř

nebyla. Vítejte nám, Antonio.

Navíc mám pro vás věru lepší zprávy,

než byste čekal. Otevřte ten list,

a dočtete se, že tři vaše lodě

s bohatým nákladem jsou náhle zpátky.

Neřeknu vám, jak zvláštní náhodou

jsem získala ten dopis.

ANTONIO Nemám slov!

BASSANIO Já v doktorovi nepoznal svou ženu!

GRAZIANO A tys ten písař? Parohy mi chystáš?

NERISSA Ten písař nejspíš nezmůže to ale,

leda by se z něj nakonec stal muž.

BASSANIO Doktore milý, sdílej se mnou lože,

až budu pryč, lež klidně s mojí ženou.

ANTONIO Život i živobyť dala jste mi,

paní. V tom listě stojí, že mé lodi
bezpečně dorazily.

PORCIE Lorenzo,

pro tebe píšák taky něco má!

NERISSA A ráda dám mu to i bez poplatků.

Mám pro vás oba darovací list

od bohatého Žida: vše, co má,

v den jeho smrti bude patřit vám.

LORENZO Vy z nebe manu posíláte, dámy,

hladovějícím.

PORCIE Už je skoro ráno,

leč vím, že o tom, co se stalo, chcete

vědět víc. Pojd'me dovnitř. Tam nás pak

podrobte výslechu - a pod přísahou.

Chcem vypovídat pravdu, nic než pravdu.

GRAZIANO Pročpak ne. První otázka, již tímto

Nerisse pod přísahou kladu, zní:

chce sedět tu a vyčkat příští noci,

nebo hned se mnou do postele skočí?

Než bílé ráno, ať je radši černo!

S píšákem spát! No, tomu říkám terno!

Budu se snažit, teď už do postele,

Nerissin klenot opečuji skvěle.

Odejdou.